

Forum Antroposofi

NR I 2018

4-6

Notiser

7-13

Samtal:

"Ett liv i biodynamikens tjänst"

14-15

Samtal:

Samtal om, meditation

16-19

Krönika:

Dödsprocessen och ödet

20-21

Bilduppslaget

23-24

Krönikor:

Att sitta under korkeken

Livvakten

Ett liv med färg

24-25

Levnadsteckning & Till minne

26-27

Läsarbrev: Back to basics

Krönika

Gävle-Dala Terapeutikum

28-34

Årsmöteskallelse

Verksamhetsberättelse

Årsredovisning

33-37

Kalendarium:

Antroposofiska Sällskapet

Järna, Stockholm och Norrköping

38-39

Förteckning över medlemsgrupper

Artiklar på hemsidan

Medlemssekretariat

Medlemskap

40

Bildberättelse

Fr.o.m. sid 32 stämmer inte sidnumre-
ringen i webb-versionen av nr 1-2018

Vägkarta mot framtiden?

Erland Kornfeld & Daniel Håkanson

Hur ser sällskapets vägkarta mot framtiden ut i dag?

Varför har vi ett antroposofiskt sällskap? Finns det viktiga uppgifter som är lättare att ta i tu med genom en förening, än som ensam individ? Vi tror att många av de frågor man kan ställa sig, och de uppgifter man kan se, gäller både för vårt lands-sällskap och det allmänna sällskapet i Dornach.

En viktig uppgift för oss är att skapa mötesplatser, där frågor om vem människan är kan dryftas, mötesplatser där forskare/expertter från olika sammanhang kan mötas. Mötesplatser som går djupare in på frågorna än populärmedia, men samtidigt befriade från experternas för oss obegripliga fikonspråk. Forskningens frukter är för viktiga att bara överlåta till forskarna själva. Eller till politikerna. Alla människor har rätt att intressera sig för allt! Särskilt det som har bäring på essensen av

det mänskliga, etik och människovärde, jordens framtid. Här tror vi sällskapet kan vara en av många viktiga spelare, med sin egen, viktiga färg.

Men att bygga upp dessa mötesplatser, att vidareutveckla den av Rudolf Steiner utvecklade mänskligetskulturen, kräver både engagemang och ekonomi. Vi ser ekonomin som ett kvitto på att det är en balans mellan punkt och periferi, att omvärlden, som vi i sällskapet också ska betjäna, upplever att vi är relevanta. Balansen innebär också att vad som är punkt och vad som är periferi växlar – det viktiga för relevansen är, att vi är deltagare i ett ständigt pågående samtal.

Den ekonomi vi talar om, är inte i första hand en "betalning" för utförda tjänster, men en investering i framtiden, i att antroposofin inte blir kvar i ett oföränderligt musealt tillstånd, men att den kan utvecklas som kunskapen om männis-

kan, med alla dess specialområden. Man investerar i ett sammanhang, där man har en tillit till de människor som vill bära antroposofin med dess högskola och sektioner, inte minst också den allmänna sektionen för antroposofi.

Vi har sett en glädjande ökning av bidragen 2017 från de antroposofiskt orienterade verksamheterna. Vi vill understödja en liknande utveckling som hos oss även i det Allmänna Sällskapet, en utveckling mot omprövning av gamla vanor, mot större transparens och medinflytande, där den så kallade periferin kan spela en tydligare roll.

Men – givet att vi gradvis får en hållbar ekonomi, ett meningsfullt medinflytande, både hos oss i världssällskapet – så kommer den besvärliga följdfrågan – vad vill vi med denna ekonomi, detta medinflytande. Hur är det med initiativkraften hos mig själv, när jag inte har någon annan, eller något annat, att skylla på?

Goetheanum dokumentation

Goetheanum Dokumentation förvaltar de mest omfattande samlingarna i världen med antroposofisk proveniens. Till avdelningen hör ett arkiv, ett bibliotek och en konstsamling. Ledaren för Goetheanum Dokumentation, Johannes Nilo, har startat nya projekt för att förbättra förvaringen av framför allt de värdefulla historiska källdokumenterna och för att göra samlingarna mer tillgängliga. En erfaren arkivarie har börjat göra en ny förteckning av arkivets samlingar enligt internationell ISAD(G)-norm. Dessutom genomförs inom ramen för projektet "Evaluation Museum" en inventering av konstsamlingen med sina 12 000 objekt som omfattar måleri, grafik, arkitekturmodeller, skulptur samt möbler, designobjekt och textilier. Inventeringen förberedes grundligt och planerades med externa experter från museivärlden (exempelvis Historisches Museum, Basel, Kunstmuseum Basel, Vitra Design Museum, Prevarat – Konzepte für die Kulturgütererhaltung). När inventeringen är slutförd är för första gången i Goetheanums historia alla verk systematiskt förtecknade med gängse uppgifter om datering, mått, konstnär, proveniens, material etc.

För att arbeta fram samlingskriterier bildades en kommitté med Reinhold Fäth, David Marc Hoffmann, Walter Kugler, Johannes Nilo, Heide Nixdorff, Bodo von Plato, Marianne Schubert och Dino Wendtland. Kompletterande facksymposier är planerade.

Den elektroniska katalogiseringen av Goetheanumbibliotekets kärnbestånd inom

"Informationsverbund Deutschschweiz" (IDS) var så gott som avslutad hösten 2017 efter tio års arbete och med omkring 22 000 titlar och kommer att föras vidare för nyförvärv och utvalda samlingar. Över 330 högskolebibliotek är medlemmar av IDS som sammantaget omfattar över 17 miljoner titlar och 27 miljoner exemplar.

Källa: Ur DG nr 3-4 2018, Sebastian Jüngel/ övers GN.

Tankeexperiment

Till sommaren levereras de första resultaten från ett forskningsprojekt kring tankeakttagelser.

"Würzburg-skolan har kvalitativt utforskat vad tankar är. Vi vill forska kring vad tänkandet som verksamhet är." Sedan 2016 arbetar Merijn Fagard och Wilhelm Humérez i belgiska Löwen och i Stuttgart på ett fritt forskningsprojekt om "Tankeakttagelse". Det centrala för dem är frågan hur "anlaget till skådande", som Rudolf Steiner talar om, kan förstås experimentellt. De två forskarna har, vid sidan av beskrivningen och utforskandet av sina egna inre upplevelser, gjort experiment med sju tränade försökspersoner. Nu måste resultaten bearbetas och kommer att offentliggöras preliminärt till sommaren 2018. Projektet bärs ekonomiskt av ca 80 personer och institutioner. De vetenskapliga resultaten, liksom en övningsbok och en grafisk representation ska ställas till fritt förfogande i Internet. www.denkbeobachtung.eu

Källa: DG nr 8 2018. Övers. GN

Humanprogress förvärvar Robygge

Humanprogress förvärvar Robygge AB. Därigenom tryggas verksamheten och en långsiktig utveckling möjliggörs. Bolagen ser möjligheter till ömsesidigt utbyte. Trots att företagen är verksamma inom olika områden känns övertagandet helt naturligt, eftersom verksamheterna drivs utifrån samma värdegrund. Under en övergångsperiod kommer Christoffer Amundin att finnas kvar i verksamheten för att kunder och medarbetare ska vara trygga med att övergången sker på ett odramatiskt och smidigt sätt. Med glädje och optimism antar Humanprogress nu utmaningen att förvalta och utveckla Robygge in i framtiden.

Dag Klingborg ordf. Humanprogress och Christoffer Amundin ordf. Robygge.

Källa: robygge.se. Red. JH

Svenskt Waldorflärarmöte 2018

I en obruten följd av Lärarmöten sedan 1989 inbjöd Pedagogiska Sektionen i Fria Högskolan för Antroposofi till det 29 mötet under 2 dagar i slutet av januari i år.

Mötet samlade ca 340 deltagare från de flesta av Sveriges ca 40 waldorfskolor. Årets föreläsare var en av de två sektionssledarna vid Pädagogische Sektion, Goetheanum, Claus-Peter Röh, som på ett charmerande och insiktsfullt sätt visade upp sin skicklighet som utövare av den pe-

dagogiska konsten. Under många år innan uppgiften som sektionssledare var han klasslärare i Nordtyskland.

Konferensens övergripande tema var föredragen 6 - 9 av Steiners första lärarkurs 1919, Allmän människokunskap, den del där han beskriver människan ur ett andligt perspektiv. I drygt 20 arbetsgrupper kunde deltagarna ta del av kollegers erfarenheter av människokunskap och waldorfundervisning genom att lyssna, samtala kunskapande kring olika teman och öva tillsammans.

Red. GN.

Karolinska institutet utbildar i antroposofi

Till våren startar Karolinska institutet en kurs som delvis hålls på Vidarkliniken med praktiska övningar i insmörjningar och andra antroposofiska metoder.

Det är första gången som lärosätet anordnar kursen «integrativ omvårdnad».

Kursen vänder sig till sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter, och innehåller utöver litteraturstudier bland annat praktiska övningar. Ca 20 studenter.

Källa: www.dagensmedicin.se/artiklar/2018/03/01/ki-utbildar-i-antroposofi
www.ki.se/start. Red. JH

Ett intryck från Lantbrukssektionens årliga konferens vid Goetheanum

Liang Ziqi berättade om sin första ko – (Niu-Niu, översatt: Ko-Ko) Hon visade bilder av sin ko och minns med stark känsla: ”Kon är den biodynamiska gårdens kärlek”. De 900 deltagarna är berörda, känner sig förbundna med djuret och har plötsligt landat mitt i Kina. Liang Ziqi berättar vidare att den biodynamiska lantbruksimpulsen tas emot med mycket entusiasm och beredskap att lära i landet med 700 miljoner bönder. Det har bildats en grupp genom appen WeChat med målsättning att översätta Rudolf Steiners Lantbrukskurs. Det biodynamiska jordbruket i Kina startade 1998. I hela landet finns i nuläget sju stycken demeter-certifierade gårdar.

Källa: DG nr 7 2018, övers GN.

Biodynamiska verksamheter i Sydamerika – Casita biodinámica

Biodynamiskt jordbruk präglas i Sydamerika av begeistring och uppfinnande – det kunde man känna av genom René Piamontes berörande bidrag i Goetheanums fullsatta stora sal (under årets internationella lantbrukskonferens). Hur kan och ska man umgås med preparaten, som under vintermånaderna behöver vila under jord, när man befinner sig i närheten av ekvatorn, där vinter och sommar befinner sig samtidigt på bara några kilometers avstånd? ”I Ecuador gräver vi ner 400 till 500 kohorn under sex månader norr om ekvatorlinjen, för att därefter gräva ner dem för ytterligare sex månader syd om linjen.”

Vidare är man tack skyldig bönder från Chile för uppfinningen av Casita biodinámica (ett biodynamiskt litet hus), där preparaten lagras respektfullt och efter konstens alla regler i själva verksamheterna. Sydamerikas biodynamiska rörelse, som startade på 1980-talet genom unga människor, som var utbildade på Emerson College och slog sig ner i Brasilien, har vuxit till 300 verksamheter, där 7 000 familjer arbetar.

Källa: DG nr 7 2018, övers GN.

Ett liv i biodynamikens tjänst

Thomas Lüthi intervjuas
av
Felix Nieriker och Göran Nilo

Thomas bor alldeles nära Skillebyholm i utkanten av Järna. Huset står mitt i en mycket fin liten trädgård, hans hustru Elisabeth och han sköter den omsorgsfullt. Och stjärnhimlen skänker sitt, "inte gripbart men verksamt" som Thomas säger, "och som ingen växt kommer på idén att förneka."

Det är tre grundmotiv som väver synligt och i det fördolda genom Thomas biografi: människors samverkan för att förädla och kultivera jorden, växternas livssfär som omspannar hela jorden och intresset för stjärnekrafters reala inverkan på allt som lever och växer.

Thomas arbetsfält sträcker sig över hela jordklotet. Där han verkar uppstår intensiva människomöten som har biodynamisk odling i fokus. Vad allt som uppstått världen över, ja, ända in i juridiska strukturer, genom Thomas hjärtevarma och osjälviska insats, inger djup respekt. Det vittnar om hans starka förtroendekrafter, möjligen en följd av en trygg barndom.

Nej, Thomas vill helst inte prata om sig själv och sin person, det som "od-

lats" fram under ett liv i antroposofins och biodynamikens tjänst får tala för sig självt!

F(elix) N(ieriker): Du har ju nyss fyllt 70 år och vi undrar över vad du kan se som huvudtema i ditt liv?

T(homas) L(üthi): Det har ju blivit biodynamisk odling och att försöka hitta en väg att förstå olika saker som förekommer inom det biodynamiska, processer i naturen som leder fram till de biodynamiska preparaten. Att arbeta med dessa frågor och försöka inspirera andra på ett sätt som kan vara intressant.

FN: Har du närmat dig detta från iakttagelsesidan eller från forskningssidan?

TL: Egentligen mest från iakttagelsesidan, det man möter direkt när man aktivt odlar och på det sättet försöka komma åt något av dessa sammanhang. Så det är ju ett goetheanistiskt förhållningssätt. Det kan vara källan, vägen till en egen

förståelse. Jag har ju tidigare, under många år, bjudit olika kursledare hit till utbildningen vid Skillebyholm och där ingick Jochen Bockemühl som ju var en skicklig iakttagare. Han var ledare för den Naturvetenskapliga Sektionen vid Goetheanum och starkt förankrad i det biodynamiska området. Han var obönhörlig i sitt iakttagande, han drog alltså inte först slutsatser utan gick vägen från iakttagelser till sammanfattning, som sedan kan utmynna i en slutsats. Några olika personligheter av den kalibern har regelbundet kommit hit och gestaltat kurser för utbildningen. Dom har också spelat en roll för mig själv. Wolfgang Schauman, veterinär, Georg Wilhelm Schmidt, som på ett mycket intressant sätt arbetade med förädling av råg och träd genom att så vid olika bestämda tidpunkter. Yrkesmässigt var han ekonom på ett antroposofiskt sjukhus. Han gick specifikt ut från iakttagelsen och sedan över till handling. Dessutom Maria Thun (skaparen av såkalendern). Det var människor som inte alla gånger hade så

lätt med varandra. Men var och en för sig hade de otroligt fruktbara infallsvinklar.

G(öran) N(ilo): vilket eget fokus har du haft när du övat din iakttagelse?

TL: Att inte bara titta på en sak en gång, utan flera gånger och därigenom bli vittne till en förvandlingsprocess. Titta på en blomknopp flera gånger, ta lite foton, och då blir det så tydligt att ingenting är sig likt i naturen, utan det rör sig om en oavbruten förvandlingsprocess. Detta gäller växter förstås, men också stjärnhimlen.

GN: Just det, stjärnhimlen får man väl räkna till en specialitet för dig, eller?

TL: Det är ju en väsentlig del av det vi har omkring oss och som ingen växt kommer på idén att förneka. Det är liksom en självklarhet att det finns himmel och jord och ändå är det inte alltid lika självklart för oss. Det är inte gripbart, svårt att nå, man kan inte ta i det.

GN: Men du har ändå försökt se hur kosmos och växter samverkar?

TL: Det hör ju till den biodynamiska odlingen och därför föll det sig naturligt att intressera sig för det också.

Thomas omfattande engagemang i olika organisationer internationellt

GN: Du har nu blivit 70 år, kan du berätta om inom vilka områden du är verksam i idag?

TL: Jag är sedan en tid tillbaka inne i ett skede då jag vill göra mig av med ett antal uppgifter och det har varit framgångsrikt när det gäller Skillebyholm. För några år sedan kom en mycket kapabel efterträdare in och tog över ansvaret för hela platsen och heltidsutbildningarna och jag har bara kvar ansvaret för den fyraåriga deltidsutbildningen (en helg i månaden) här, som jag leder och också undervisar i, samt definierade projekt här på platsen. Det hör till det mest underbara att inte bara stiga in i en uppgift utan att också kunna dra sig tillbaka och se att andra för det vidare utifrån den aktuella tidpunktens förutsättningar. Det var det första steget och de andra stegen hänger ihop med mitt internationella engagemang. Juni 2017 drog jag mig tillbaka från sektionsledarskapet i lantbrukssektionen i Dornach. Februari 2018 drar jag mig tillbaka från styrelsen i den Internationella Biodynamiska För-

eningen och i juni tar jag samma steg med ordförandeskapet i Demeter International. Då är organisationen myndig, har alltså funnits i 21 år. Efter detta återstår det som är det internationella samarbetsorganet som finns för att hålla ihop de olika delarna och förhindra att varje organisation drar åt var sitt håll. Vi såg vikten av att grunda ett sådant samarbetsorgan som består av styrelseledamöter från dessa tre organisationer. Där är jag ordförande och kommer att träda tillbaka i oktober 2019. Detta är min avvecklingsplan.

Det var Svenska Demeterförbundet som tog initiativet till samarbetsorganet Demeter International.

GN: Jag förmodar att det var du som grundade Skillebyholmsutbildningen. När skedde det?

TL: Vi var en liten grupp 1974, som sa att vi gör det här. Bakgrunden var den att det fanns studenter som gick på en biodynamisk kort sommarkurs bortom på Rudolf Steinerseminariet. När vi nu skulle utöka tiden, fick vi januari 1974 30 stycken anmälningar till en kurs som hade 7 platser och som skulle börja i september. Kollegiet träffades som vanligt på lördag eftermiddag: Hans Glaser, Walter Liebendorfer, Frans Carlgren, Arne Klingborg, Åke Kumlander, Jörgen Smit, Rut Nilsson, Karin Ruths Hoffman, m. fl. Människor som ibland hade det svårt med varandra. Vi tittade på frågan och sade oss, vi kan inte säga nej till så många seriösa ansökningar och samtidigt visste vi att det inte fanns rum för så många, inte undervisningslokaler eller praktikmöjligheter. Men det fanns ju ett helt halvår mellan beslutet och kursstart. Med hjälp av Åkes kontakter köptes Skillebyholm. När kursen startade i början av hösten, kom 24 nya studerande med relativt långt hår (säger Thomas skrattande).

GN: Var du utbildad biodynamiker när du startade utbildningen?

TL: Jag hade då gått en treårig utbildning i Holland i biodynamisk och konventionell trädgårdsodling och lantbruk på Warmonderhof (Thomas räknar nu upp tre olika i nuläget aktiva biodynamiker i Järnatrakten som också fått sin utbildning där). Där kunde man göra en statlig examen och samtidigt få den biodynamiska kompetensen. Med den utbildningen kom jag till Sverige. Jag gick till en början den korta biodynamiska kursen som fanns på Seminariet och som leddes av Kjell Arman och Bo Pettersson.

GN: Vi ska återkomma till det du gjorde som ung i början av din vistelse i Järna. Men nu vore det fint om du kunde berätta om ditt engagemang i Lantbrukssektionen vid Goetheanum.

TL: Lantbrukssektionen har dels en årlig konferens och dels en "Vertreterkreis" (representantskap på svenska). Jag var med i den sistnämnda redan under 1970-talet. När Herbert Köpf ledde sektionen inrättades en sektionskrets på mellan 10 - 12 personer kring sektionsledaren och jag blev ganska tidigt medlem i den. Nästa sektionsledare blev Manfred Klett och när han la ner sitt arbete upplöstes sektionskretsen. Nikolai Fuchs, nästa sektionsledare, ville ha en krets av tre personer kring sig som en slags mindre råds-krets och jag var en av dem. Detta var år 2003. Efter 7 år ville Nikolai Fuchs med relativt kort varsel dra sig ur uppgiften. I "Vertreterkreis" som var 50 - 60 personer, bestämdes att jag tillsammans med 2 människor till skulle vaska fram en ny ledare. Vi hittade lovvärda kandidater, men som inte ensamma ville ta på sig ledarskapet, eftersom ingen av dem helt ville släppa det engagemang de stod inne i i den biodynamiska rörelsen och kontakten med jorden så att säga. Det fanns alltså 2 kandidater med den hållningen och Paul Mackay från styrelsen undersökte med Goetheanumledningen om det skulle gå an med flera ledare samtidigt och svaret blev ja, även om det fanns olika uppfattningar om detta "trendbrott" - den gängse uppfattningen var att en ledningsuppgift är en helt individuell angelägenhet, men nu såg man att man kan göra det på ett annat sätt i vår tid. De två kandidaterna sa att de kunde tänka sig att gå in i detta "men då vill vi ha med Thomas". Jag tackade ja för en begränsad tid vid sittande möte. Jag tyckte egentligen att det skulle vara en yngre person, men just konstellationen stämde på ett tydligt sätt så det fick gå för en tid. Ueli Hurter och Jean-Michel Florin blev mina kompanjoner och vi sa att vi gör det under 3 år. När vi ompröva-de situationen efter 2 år kom vi fram till att det vore adekvat med en sjuårsperiod. Det är helt i linje med nuvarande Goetheanumledning, att alla mandat ska omprövas efter 7 år.

GN: Hur har du upplevt detta uppdrag?

TL: Det har varit oerhört intressant. Jag har under många år stått detta sammanhang riktigt nära och följt arbetet kontinuerligt, så området var inte främmande för mig. Vi tre, som nu skulle ta över, kände varandra från Vertreterkreis

”Den gängse uppfattningen var att en ledningsuppgift är en helt individuell angelägenhet, men nu såg man att man kan göra det på ett annat sätt i vår tid. De två kandidaterna sa att de kunde tänka sig att gå in i detta ”men då vill vi ha med Thomas”. Jag tackade ja för en begränsad tid vid sittande möte”

och från första ögonblicket blev det ett riktigt fruktbart samarbete. Var och en ville de andra till och med mer än sig själv. Vi kunde börja arbeta direkt, behövde ingen samkörningstid så att säga, och hade fullt förtroende för varandra. Dessutom sammanföll det med en mycket fruktbar period i Goetheanums helhetsutveckling vad det gäller arbetsformerna m m. Lantbrukssektionen har kunnat ingå i Goetheanumledningen med full kraft. Själv har jag kunnat medverka direkt i Goetheanumledningen en gång om året, så jag har mest följt det på avstånd. De andra två kollegorna gör det regelbundet.

GN: Är det någonting som har överraskat dig inom ramen för denna uppgift?

TL: Det blev helt tydligt för mig att det är en välsignelse att få vara flera som delar på ansvaret. Att lära sig samverka, arbeta med omdömesbildningen o s v. Att med fullt förtroende kunna rådgöra med varandra. Givetvis allt under förutsättning att samarbetet fungerar. Om inte, går ju oerhört mycket energi åt för det. Jag har också fått mycket stor respekt för det Goetheanumledningen numera presterar. Under tidigare år har jag ju från

sektionsledarna hört om olika problem och om vad som inte fungerade. I nuläget är ledningsfunktionen inne i en hållbar utveckling och jag lägger märke till den stora öppenheten mellan sektionsledarna och styrelsen. De kan fritt säga sina uppfattningar till varandra, även kritiska och det blir utvecklingsprocesser istället för fiendskap. Det är modernt och framtidsinriktat. Jag har intrycket att det på sätt och vis är svårt att få denna positiva bild av arbetssituationen vid Goetheanum att bli bekantgjord för Sällskapets medlemmar. Det borde vara mera känt, så att medlemmarna kan känna stort förtroende för Goetheanumledningens ansträngningar.

GN: Jag har ofta lagt märke till att det är ganska vanligt i svenska antroposofiska sammanhang att man är kritisk och skeptisk till det som görs eller inte görs vid Goetheanum. Det kanske var berättigt tidigare, men man verkar inte ha förstått att situationen är helt annorlunda idag.

TL: ... och att vi bör anstränga oss för att hinna ifatt!

GN: ... så att vi inte hanterar en bild som var aktuell för 20 år sedan!

Vi vill titta vidare på dina uppgiftsråden: vilken roll spelar det Internationella Demeterförbundet för den biodynamiska impulsen i världen?

TL: Det är en förbindelselänk mellan odlaren och konsumenten. För hela handeln: grossister, export o s v. Det är Förbundets uppgift att gå in och skapa förbindelselänkar genom avtal om att det faktiskt är biodynamiska produkter som odlats. Att ha gemensamma regler var själva upphovet till att mötas. Det fanns regler, men de var olika för olika länder. Det har resulterat i att det nu över hela jorden finns en grund med samma regler att stå på som vidareutvecklas i demokratisk ordning.

GN: Hur länge har du varit ordförande för Internationella Demeterförbundet och hur har arbetsklimatet varit där?

TL: Den internationella organisationen har funnits i 20 år. Dessförinnan gjordes under 7 år förberedelser till den, här på Skillebyholm. Vi tog initiativ till att bjuda in de olika länderna med frågan: kan vi komma fram till gemensamma regler. De olika ländernas människor var alla övertygade om att de hade de allra bästa reglerna. Så träffades vi med alla dessa olikheter gällande regler, bakgrund,

temperament. Det var oerhört intressant! Det handlade om olika folksjälar, det var på riktigt och vi behövde skapa en gemensam anda. Då hjälpte svensk midsommarstämning med utflykter i skärgården, gemensam diskussion till, vi kom närmare varandra och det utvecklades en obönhörlig vilja att nå målet på ett förpliktande sätt. Vi kom fram till gemensamma regler och då sa vi, vi bildar också en juridisk person – Internationella Demeterförbundet - för oss alla, som fick sitt säte i Darmstadt i Tyskland. Jag har varit ordförande där från början och det är nu 20 år. Nyval har ägt rum vartannat år.

GN: Utifrån betraktat uppstår bilden av mycket administrativt arbete, är det så?

TL: Det finns naturligtvis en stor risk att drunkna i administration. Vi arbetar på detta genom att försöka utveckla certifieringsprocessen som hade sin början i sträng kontroll. Vi utvecklar andra former successivt, med gårdssamtal som en komplettering, det är en process där det ömsesidiga förtroendet byggs upp. Två, tre bönder träffas och pratar om utvecklingsaspekten. Nästa steg är att lägga huvudvikten vid detta, så att de enskilda odlarna uppfattar inspektionerna som: det är mina vänner som stöder mig och ger mig goda råd och inte något som upplevs som enbart kritiskt granskande.

Den biodynamiska impulsen

GN: Hur många enskilda odlare är nu anslutna till detta nätverk som ska garantera att de lever upp till den biodynamiska odlingens metodiska ideal?

TL: Thomas tog fram en statistisk översikt och kommenterade: Vissa länder har ett eget nationellt Demeterförbund och är fullvärdiga medlemmar i det internationella förbundet. I tabellen finns spalter för hur många hektar och hur många gårdar det finns. Sedan kommer en annan stor grupp med länder där det inte finns ett nationellt förbund och där gårdarna blir certifierade genom det internationella förbundet direkt. Sammanräknat blir det 62 länder med totalt 180 000 ha och alla kontinenter är representerade. Detta visar bara certifierad odling. Den totala biodynamiska odlingen är större än så. Det är omöjligt att uppskatta vilken tillkommande areal det utgör och de finns lite varstans i världen. På Himalayas bergssluttningar till exempel finns många små bönder och här får impulsen starkt fotfäste bland de tusentals biodynamikerna. De har

upptäckt att biodynamisk odling kräver mindre investering, de gör själva kompost och preparat och de får dessutom högre skörd och därmed mer mat i den egna magen. De behöver alltså inte ta lån för att kunna köpa konstgödsel och bekämpningsmedel som i traditionell upplagd odling. I Japan och i Arabemiraten finns det än så länge bara grossister, inga odlare.

Internationella Demeterförbundet är en förening och de 18 länder som har egna nationella förbund är medlemmar och närvarar på årsmöten m m där man röstar om olika saker. En styrelse väljs på tre år och varje regeländring beslutas genom en demokratisk röstning. De länder som inte har nationella förbund kommer successivt att bilda sådana och sedan delta i föreningsarbetet.

GN: Jag tror att det är tämligen okänt i Sverige att du är ordförande för denna omfattande internationella organisation som står i spetsen för den globala utvecklingen av impulsen.

TL: Det är bra så! Det hade kanske varit naturligt att Tyskland, som har nästan halva den certifierade odlingsarealen – 77 000 ha – skulle bekläda ordförandeposten, men nu är det på detta sätt istället. Det råder en stark kollegialitet och transparens i vårt arbete.

GN: Hur ser arbetet ut i Sverige?

TL: Vi har 969 ha och 17 odlingsplatser, 5 förädlare och 4 grossister. Sedan 4 – 5 år har arealen minskat drastiskt. Innan nedgången var vi uppe i drygt 4 000 ha och 59 odlingssammanhang.

För nyrekrytering och vidareutvecklingen av biodynamiska lantbruk vore det önskvärt och nödvändigt med verksamheter som har möjlighet att ta hand om biodynamiskt odlad spannmål och mala det till mjöl. För närvarande finns det ett bageri i Sverige som bakar på biodynamiskt mjöl. Men det biodynamiska mjölet importeras från Tyskland.

Biodynamisk spannmål som odlas i Sverige blandas ihop med ekologisk spannmål och säljs som ekologiskt odlat.

Här finns det utrymme för initiativ.

En glädjande nyhet är att en biodynamisk gård kommer att mala eget spannmål på en gårdskvarn och sälja det som biodynamiskt odlat. Det är ett positivt första steg.

I vissa länder finns en försiktig ökning, i de nordiska grannländerna sker en ökning liksom i Schweiz. I Spanien och Indien sker en enorm ökning.

Engagemang i Kina

GN: Jag har förstått att du har ett spirande engagemang i Kina, är det så?

TL: Ja, det började för 8-9 år sedan. Jag reser 1 – 2 gånger per år till Kina. Genomför en 10 dagars grundläggande kurs i biodynamisk odling. Det började med någon enstaka odling och nu är det 7 certifierade odlingar, en hundra procentig ökning på några år. De har en järnvilja i ett klimat där det råder en tuff ekonomisk och materiell verklighet, men under ytan finns den kinesiska kulturen, vilket gör att det hos många människor finns en intensiv förståelse för grunden i den biodynamiska impulsen.

GN: Detta kommer du väl knappast att avveckla?

TL: Nej, säger Thomas med ett skratt. Det är oerhört meningsfullt. Det finns inte bönder i vår bemärkelse i Kina, så det är andra personer som är initiativtagare. Marken tillhör staten och man kan arrendera den. Ursprungligen var det ju för att få mat på bordet. Nu är det affärsfolk som startar biodynamiska odlingar. De har varit ekonomiskt framgångsrika, har tillgång till pengar och vill göra något vettigt. En av dem är en kvinna som har tehus inne i Peking. Hon slussar pengar därifrån in i en odling och bygger upp den på detta sätt. Hon har ungdomar på gården som kan vara där under 2 år och lära sig odla biodynamiskt. En annan person från södra Kina som från scratch har låtit bygga motorvägar som han får driva under 25 år och ta in avgifter för. Alla motorvägar tar avgifter. Därefter tillhör motorvägen staten. Han äger 5 avsnitt som är hårt trafikerade. Han har fått bygga ut vägarna från 3 till 4 filer. Han har startat en biodynamisk odling i södra Kina. Han har varit här på Skillebyholm ett antal gånger, han har varit vid Goetheanum. Och nu har han börjat sälja motorvägsbitar och med dessa pengar vill han bygga upp ett Hälsocenter.

Förra året köpte han ett litet jetplan och sedan gjorde han en resa med speciellt utvalda professorer och beslutsfattare. Första anhalten var Goetheanum där han skulle träffa sektionsledningarna för jordbruk, medicin och pedagogik. Han ville att jag skulle delta, vilket jag gjorde. Det blev en genomgång av antroposofisk pedagogik, medicin och jordbruk. Dessa herrar lyssnade intensivt. När det pedagogiska presenterades var det en pedagogiprofessor som gick in i diskussionen och han anknöt helt till det som lades fram. Inte ur waldorfpedagogiken utan

ur den faktiska upplevelsen av barn. Jag överräckte en Lantbrukskurs på tyska med några fina meningar som jag skulle ge till "chefen", som svarade: Det är helt uppenbart att antroposofi anknyter till den kinesiska traditionen och kulturen. Så byggs det broar mellan människor, dessa universitetsfolk och beslutsfattare ska sedan hjälpa honom att förverkliga Hälsocentret. De har gett ut olika publikationer som är helt konstnärligt genomarbetade och i en publikation finns det en bild av Konfucius, en av Goethe och en av Steiner.

Dessa två människor som jag berättat om som exempel gör inte detta för att tjäna ännu mer pengar utan de vill göra något bra för jorden och människorna, de märker att det behövs insatser och de har skapat sig ekonomiska möjligheter för att kunna göra något bra.

GN: Det faktum att Kina styrs av en diktatur, vad spelar det för roll i dessa sammanhang? Läger staten sig i det som händer?

TL: När vi från t.ex. Europa tittar på Kina lägger vi märke till statsskicket. De människor jag träffar ser inga hinder, istället gör de något positivt. Jag besökte för ett år sedan en biodynamisk odling utanför en stad. Odlaren besökte tillsammans med mig borgmästaren i staden, som efter kinesiska förhållanden var en mindre stad, bara 1 miljon invånare. Borgmästaren hade inkallat jordbrukschefen, hälsochefen och andra tjänstemän. Jag berättade om biodynamisk odling, han och hans medarbetare lyssnar. Till sist säger borgmästaren: "Nästa år gör vi en konferens i biodynamisk odling!" Jag tänkte, man säger så mycket. Men bara detta innebär ju att jordbrukaren naturligtvis får stöd, han behöver inte vara i opposition, utan myndigheterna anser att det är vettigt. På det viset går det att fortsätta. Sedan fick jag i oktober ett mail där jag blev inbjuden till konferensen att hålla föredrag. Och de genomförde konferensen, de gjorde det verkligen! Detta är ett exempel på att de förstår sig på konsten att samverka.

För åtta år sedan när jag kom dit och genomförde en kurs, satt partifunktionärer i första raden med sina namnskyltar, där deras funktion framgick. De hade de första inläggen och efter ett tag försvann de. Nu sker inte detta längre. Sedan skulle man äta tillsammans och dricka öl. På den tiden förstod jag inte bättre än att avvisa det, vilket var mycket okunnigt. Då vågade de inte dricka själva. Idag vet jag att man ska säga ja och låtsas dricka.

Thomas engagemang i Järna

FN: Det var ju en fantastisk historia! men hur kom det sig att du kom till Sverige och inte stannade i Schweiz eller Holland där du utbildade dig?

TL: Schweiz ligger ju långt tillbaka i tiden för mig. När jag skulle utbilda mig i odling åkte jag till Holland där det fanns en skolutbildning, vilket jag föredrog framför att bara göra praktik som man ofta gör i Schweiz. Jag hade besökt en skola i Genève, men den var så formell att jag baxnade. Det blev alltså Holland och efter det sökte jag jobb som trädgårdsmästare. Jag skickade brev åt olika håll, till läkepedagogiska hem o s v för att jag förstod att där fanns sådana jobb. Jag ville inte tillbaka till Schweiz.

GN: Sökte du medvetet en biodynamisk utbildning?

TL: Jag tror inte jag gjorde det medvetet, även om jag gick i en waldorfskola. I årskurs 11 gjorde vi en resa till Holland och där fick jag höra talas om den skolan. Vi var på en båt i två veckor i Holland och båten passerade skolan. Jag hade avtalat att jag skulle hoppa av där och träffa en lärare. Vi samtalade och det kändes intressant. Jag gick alltså väldigt mycket på känsla i det valet. Jag kom dit och när utbildningen var klar skrev jag brev för att få jobb. Det första svaret kom från England, ett läkepedagogiskt hem i East Grinstead invid Forest Row. Jag åkte dit och skulle jobba mest i våren, men trädgårdsmästaren blev sjuk ganska snart och jag blev ombedd att ta hand om trädgården. Till institutet kom en man regelbundet som berättade vad som skulle göras i trädgården och i parken och estetiskt inomhus, vilket var fullständigt oförståeligt för mig. Hur kan någon komma några dagar, vifta med armarna och sedan skulle vi genomföra det. Till sist undrade jag vem det var. Det visade sig vara en man från Sverige som hade den kapaciteten. Ledningen för hemmet ordnade ett samtal mellan mig och personen vid hans nästa besök. Han berättade om Järna, lite grann om vad som fanns, men framför allt om allt som inte fanns och därför behövde göras och hur intressant det var! Mitt fokus, som då var inställt på Indien, svängde mot Järna och jag bestämde mig för att åka dit. Det var, som ni säkert förstätt, Arne Klingborg och Erik Asmussen hade ritat flera hus på detta hem i England.

GN: Hur gammal var du då? Och fick du direkt en uppgift när du kom till Järna?

”Till institutet kom en man regelbundet som berättade vad som skulle göras i trädgården och i parken och estetiskt inomhus, vilket var fullständigt oförståeligt för mig. Hur kan någon komma några dagar, vifta med armarna och sedan skulle vi genomföra det. Till sist undrade jag vem det var.”

TL: Detta var 1970, så jag var 23 år. Arne hade en sådan speciell förmåga att beskriva just det som kan göras, det som behöver göras. Att höra det i rätt ålder, det tänder ju! I första hand åkte jag dit för att det fanns en sommarkurs i biodynamisk odling. Jag kom i januari och åkte sedan till Jerker Engborg i Småland, till hans jordbruk för att lära mig svenska, så att jag skulle kunna lite när jag började kursen på Seminariet till påsken och kursen gick fram till hösten. I maj blev det klart att det skulle bli så många deltagare på Allmänna Linjen till hösten så att det inte skulle finnas husrum till alla. Då skaffade man en barack som stod i Arvika på musikfolkhögskolan Ingesund. Hasse Scherlund, Johannes Geiger och jag åkte dit för att riva den. Det tog en vecka, Bert Vetterfalk såg till att den fraktades på lastbilar och sedan skulle den byggas upp på Seminariet. Vem skulle göra det? Så jag blev tillfrågad att hjälpa till och bygga upp huset som fick namnet Trumpeten. Det blev alltså inte så mycket trädgård för mig i

början. Jag byggde den sommaren och kom då på att jag själv ville gå Allmänna Linjen till hösten.

Efter det ville jag igen till Indien, men det blev inget med det, så jag började på Pedagogiska linjen under ledning av Jörgen Smit istället. Men trädgårdsmästarna på Seminariet – de var tre: Dick Nord, Uno Albertsson och Lasse Wennerblom – insjuknade, den ena efter den andra, och föll bort och jag fick igen en fråga om att överta en trädgårdsmästaruppgift. Jag genomförde Pedagogiska Linjen under vintern och till våren blev det trädgården. Samtidigt grundade vi familj i Järna.

Thomas uppväxt och skolgång i Schweiz

FN: Hade du redan som ung en idé om att bli trädgårdsmästare eller liknande?

TL: När jag tittar tillbaka, hade jag inte idén, men i det undermedvetna levde något i mig. Jag har ju vuxit upp i Zürich, i staden i en hyreslägenhet. På semestrarna åkte vi ut på landet. En tant till oss hade en sommarstuga på en kulle och därbakom fanns en skog. Stugan låg i skogsbrynet och nedanför, ganska brant, fanns betesmarker. Längre ner planade det ut. Det innebar att när man var i stugan såg man ut över landskapet. Och då såg jag längre ner folk ute på fälten. Det slogs gräs som samlades in på kvällarna i rader, till högar, så att inte daggen skulle fukta ner gräset. Nästa morgon skulle gräset spridas så att det kunde torka mer. Till sist skulle det köras in och alltid var det folk, så mina ben kunde inte bära mig fort nog nedför backen och ut på fältet för att vara med, vilket kändes underbart. Att få vara tillsammans med dessa människor och hjälpa till och sedan gödsla ut hos kossorna medan de fick gräs på framsidan. Och sedan fram på kvällen få äta tillsammans med dem i deras lite sotiga kök. Detta var under min skoltid och varade flera år. Här fanns helt uppenbart något som tilltalade mig. När skolan sedan gick mot sitt slut visste jag inte vad jag skulle göra. Jag genomgick olika tester, yrkesvägledning, där jag skulle fylla i olika rutor, men jag fyllde alltid i för många, eftersom jag var intresserad av så mycket.

GN: Hur såg din första skolgång ut?

TL: Jag gick 11 år i en waldorfskola, vilket var det som fanns i Zürich. Som klasslärare hade jag en verklig personlighet – Dorothea Gossweiler. Vi var 48 elever i klassen och hon hade koll på oss.

GN: Hur var din relation till henne?

TL: Jag kände respekt. Jag kommer inte ihåg vad vi lärde oss men jag kommer ihåg henne som person, hon hade helt enkelt grepp om oss. Det innebär inte att vi inte gjorde bus. Jag var inte alltid inne i klassrummet. Det hände att jag stod utanför. Hon hade ett helt otroligt grepp om oss och hennes syster var trädgårds-lärare. Så vi hade också trädgårdslektioner, fastän skolan låg mitt inne i staden.

GN: Kan du berätta något om dina föräldrar?

TL: Mina föräldrar träffades i en antroposofisk grupp i Zürich. De var med andra ord antroposofier, intresserade av antroposofi och också Kristensamfundet. Jag vet att det fanns böcker av Steiner i bokhyllan hemma. Jag såg bokryggarna, även när jag låg på golvet, eftersom hyl-lorna gick ända ner till golvet. Jag har aldrig ställt en fråga till dem, jag har aldrig tagit ut en bok.

GN: Hur förhöll du dig till "waldorf" så att säga under din skoltid?

TL: Jag hade ingen specifik relation till waldorf. Jag gick till den skola mina föräldrar hade skickat mig och mina två syskon till. I salen fanns en bild av Steiner som inte sa mig något särskilt. Det bara var så. Mina föräldrar skickade mig också till Kristensamfundet. Så jag har gått till Människovigningens handling och har lyckats svimma under barnhandlingen. Jag blev konfirmerad och gick till Jugendkreis. Det var något man helt enkelt gjorde.

GN: Hade du också någon form av oppositionsfas till skolan?

TL: Nej, bara några lekfulla faser i vissa inslag av undervisningen, som eurytmi och sång och orkester. (vi skrattar ljudligt) En del av mina lediga eftermiddagar fick jag ta igen den undervisningen.

GN: Hur såg din kamratsituation ut?

TL: Jag har suttit bredvid samma kille, jag vet inte hur länge, men en stor del av skoltiden. Framför mig satt två kvinnor i årtal. När jag nu pratar om min bänkamrat får jag göra en liten parentes. (Thomas går och hämtar en stor chokladask av finaste schweiziska märke och han bjuder oss på en ljuvlig pralin. Asken har han fått av bänkamraten till sin 70-årsdag). När jag fyllde 60 fick jag 6 flaskor vin av honom, när jag fyllde 50 fick jag 6 flaskor vin som han skickade med posten, dyrbara viner, inte bara

”Det är fantastiskt att få lov att växa upp i ett hem där föräldrarna gör allt för sina barn. En stor ynnest. Det tog nog ett bra tag innan jag blev medveten om detta. Livet i familjen var så självklart och jag var dessutom ett ganska drömande barn.”

några små enkla viner, ordentliga grejer! Hans föräldrar var katoliker, vi var kompisar och när vi var små gick vi vägen till skolan tillsammans. Hans föräldrar hade anställt en sjuksyster som gick med honom och jag hängde på. Vi har umgåtts, men vi har inte haft en riktigt nära relation. Vi skickar julkort till varandra varje jul med väldigt få meningar som inte säger särskilt mycket, men dock en julhälsning. I oktober i år hade vi en klassträff och det var de två tjejerna som satt framför mig som organiserade träffen. De frågade mig flera gånger när jag skulle komma till Schweiz och lade klassträffen så att jag kunde vara med. 24 av de 48 var där. Och min bänkamrat kommer aldrig till klassträffar, han har inte kontakt med någon i klassen. Men vi skickar julkort till varandra och själv har jag aldrig skickat något utöver korten. (Thomas trugar oss att ta en pralin till och vi frågar honom om han själv inte ska smaka? Han pekar på några tomma ställen i kartongen och säger: som ni ser har redan några försvunnit!) Det är verkligen märkligt, vad är det som händer, vad är det för slags relation?

GN: Vad minns du från din allra första barndom, alltså innan du började skolan?

TL: Jag har lekt mycket inomhus i och med att det var en lägenhet. Ibland var

jag förstås utomhus men det besvärade ofta grannarna, gräs man inte skulle gå på och löv på hösten skulle man inte samla ihop och lägga i en syrenberså som jag byggde en hydda i. Det var mest sådant. Utomhus var man i vägen.

GN: Hur var din relation till dina föräldrar?

TL: Mina föräldrar gjorde allt för oss barn. Min far hade en kolonilott och vi tre barn hade varsin kvadratmeter där vi kunde odla. Far odlade grönsaker, var mycket sparsam, så att vi kunde gå till waldorfskolan och även spela ett instrument och gå till Kristensamfundet. Kort sagt att vi barn kunde göra det som föräldrarna menade vara väsentligt.

GN: Finns det någon barndomsupplevelse som gjorde starkt intryck och som du fortfarande bär med dig?

TL: Jag minns inte någon enskild händelse, i vilket fall inte tidig. Jag har minnesbilder från skolan och som sagt från mina lärare som har spelat en roll i mitt liv som tydliga personligheter. Jag minns några små saker från livet utomhus i hemmiljön. Någon kom och beskar kastanjetråd, de beskars hårt för att inte ta för mycket plats. Efteråt låg det kvistar på marken och då kom en man som samlade ihop kvistarna och gjorde "Bürdeli" genom att pressa ihop kvistarna och linda ståltråd runt om så att det blev små paket som man sedan kunde elda med. Och där kunde man hjälpa till med att samla ihop grenar. En annan man kom ibland och skramlade med kastruller och då förstod man att man kunde gå ut med sina trasiga kastruller för att få dem lagade av honom. Där kunde jag hjälpa till med att samla in kastruller och efteråt dela ut dem igen. Det kändes fint att vara med och kunna göra något. När jag sedan blev äldre deltog jag i Kristensamfundets basarer. Där fanns aktiviteten att kasta bollar på burkar och sedan få ett pris. Och innan hade jag skrivit brev till olika firmor och tiggat om saker att ha som priser. Jag gick helt enkelt längs en gata och gick in i olika butiker och berättade om Kristensamfundet som skulle göra en basar och att det behövdes priser. Ibland fick man något, andra gånger skulle man bara gå ut fortast möjligt.

GN: Om någon skulle be dig göra ett omdöme om din egen barndom, hur skulle det låta?

TL: Det är fantastiskt att få lov att växa upp i ett hem där föräldrarna gör allt för

sina barn. En stor ynnest. Det tog nog ett bra tag innan jag blev medveten om detta. Livet i familjen var så självklart och jag var dessutom ett ganska drömmande barn. Min far hade utbildat sig till finmekaniker och jobbade sedan i Winterthur med att förebygga olyckor i en stor industri, Sulzer. Dom byggde stora maskiner och apparater som ibland förorsakade hemska olyckor. Han skulle studera arbetsmiljöer och utreda när en olycka hade skett. Hur skulle det kunna förebyggas? Han arbetade helt enkelt ut olika skyddsanordningar och säkra arbetsmetoder. När han skulle till jobbet gick han, istället för att ta spårvagnen, till tågstationen och sparade på det sätet pengar. Själv hade han växt upp på landet där hans far hade en mycket liten odlingsyta och själv jobbade han på skofabriken Bally. Det var också speciellt att mina föräldrar inte ifrågasatte vad jag gjorde efter skolan. Det var nu helt och hållet mitt fria val och de stöttade mig när jag ville utbilda mig i Holland, också genom att betala kursavgiften. Lyckligt omedveten om detta tog jag emot det stödet och hjälpen.

GN: Dina föräldrar har antagligen varit i Järna, eller...?

TL: De besökte mig både i Holland och England och här på Skillebyholm. Här har de på olika sätt hjälpt till genom att måla spröjsarna på våra första växthus. Min far har under många år kommit och målat fönster.

GN: Du har ju två äldre syskon, så du är yngst. Hur är kontakten med dem?

TL: När jag bor i Dornach så bor jag hos min bror, som först utbildade sig till läkepedagog, men sedan jobbade på Weleda. Han arbetar fortfarande för dem genom att vara delaktig i mässor och liknande och dessutom är han guide på Goetheanum. Min syster utbildade sig också till läkepedagog och har levt länge i Berlin, men senare flyttat till Schweiz och hjälper till i en waldorfskola. Man kan faktiskt säga att vi alla tre har gått i samma riktning i livet.

GN: Det låter oerhört harmoniskt! Vi börjar närma oss slutet på detta samtal men vill innan dess fråga om framtiden.

FN: Ja, du har ju initierat mycket under ditt liv. När du blickar in i framtiden, vad ser du där?

TL: På Skillebyholm handlade det om att ha initiativ och genomföra det, men när

det gäller framtiden handlar det om allt färre egna initiativ. Jag ser inte mycket som jag vill sätta igång med. Men när det kommer frågor så testas jag och i förekommande fall går jag in för dem. Det finns dock ett område inom vilket jag själv har agerat. Det handlar om det så kallade Sektionssamrådet. (Thomas tog 2016 initiativ till att personer från olika mer eller mindre aktiva sektioner inom Fria Högskolan för Antroposofi i Sverige träffades och samrådde om utvecklingen av Högskolan i form av tydligare samverkan mellan olika sektioner och med Antroposofiska Sällskapet och dess styrelse. Det utvecklades snabbt till regelbundna träffar som till dags dato konstruktivt fortsätter) Kina är ett område där jag fått en hel del frågor, men där är det inte jag som säger att nu gör vi det här, utan jag avvaktar. Jag har lite kurser och föredrag på olika håll men inte heller ur eget initiativ. Jag ska till Danmark om två veckor, i september ska jag till Ungern. Det jag själv har som initiativ är min husbehovsodling av grönsaker.

GN: Har du då också en egen liten kompost?

TL: Nej, det är Elisabeths (Thomas hustru) avdelning, vi har en strikt uppdelning av olika befogenheter! (säger Thomas skrattande) Jag vill vara behjälplig och stå till förfogande för utvecklingen av den biodynamiska odlingen där det finns frågor.

GN: Har du någonting att göra med det antroposofiska initiativet som helhet?

TL: ... som det biodynamiska initiativet är en del av och borde komma ihåg att det är en del i. På det sättet är det inte en självständig rörelse.

FN: Vad tycker du man borde satsa mer på idag i den biodynamiska verksamheten och som du tycker att dina efterföljare skulle arbeta vidare med?

TL: Jag är extremt återhållsam och försiktig när det gäller uppgifter som efterföljare ska ta på sig, men konsumenter borde få bättre insikter och kunskaper i skillnaden mellan biodynamisk och ekologisk odling. Det finns för lite medvetande om den faktiska skillnaden.

GN: I nr 3 av Forum 2017 publicerade vi en artikel om biodynamisk vinodling där dessa odlare är närmast lyriska över resultaten. De märker att det gör en oerhörd skillnad. Tror du att dessa odlare har ett utvecklat medvetande om vad ex-

empelvis preparaten egentligen har för verkan? Är de öppna för det?

TL: Det märkliga är att i biodynamisk vinodling går vinodlarna mycket långt med biodynamiska åtgärder och inkluderar kosmiska aspekter. I vinbranschen är det legitimt med den bakgrunden, det framstår inte som konstigt. I konservativa tidningar som Frankfurter Allgemeine och Neue Zürcher Zeitung har det varit omfattande artiklar om biodynamisk vinodling där man inte gömmer detaljer, men tar fram dem som något fantastiskt! Det är legitimt med dessa aspekter i vinbranschen. Man smakar ju det!

GN: Det görs ju en hel del forskning inom det biodynamiska området, hur lyckas det? Här i Sverige får man intrycket att exempelvis Lantbruksuniversitetet närmast avvisar en forskning som i sig är helt vederhäftig. Är det så?

TL: Ja, det är störande! I Tyskland och i flera europeiska länder ser det helt annorlunda ut. Det finns forskningsresultat som visar på verkan av specifika biodynamiska åtgärder, inte minst här i landet genom Artur Granstedt. Svenska Demeterförbundet har tagit initiativ till att ge ut en folder som just lyfter fram detta. Och det ska presenteras på ett lättförståeligt sätt. Det finns vederhäftiga forskningsresultat, men som är svårtillgängliga för gemene man. Det måste vara en lättförståelig presentation.

Intervjun utmynnade i ömsesidiga tack och en hel del munterhet över chokladasken och annat.

Vi som förde samtalet fick vid avskedet följa med Thomas till hans egen jordkällare där han förvarar sallad, rotsaker och annat från sin privata husbehovsodling. Han lade ner en Zuckerhut (en schweizisk salladssort) och några morötter, plus en endivsallad i varsin påse som vi fick med som ett fint minne av den mycket stimulerande inblicken i en av Järnapionjärernas liv, som satt starka avtryck i den svenska kulturen. Tack Thomas!

Läs statistiken över den biodynamiska odlingens globala utbredning på:
www.demeter.net/statistics

Samtal om meditation

Inessa Guseva samtalar
med Frank Burdich

FRANK BURDICH är VD för Gesellschaft für angewandte Geistesforschung (Föreningen för tillämpad andlig forskning), Dipperz, Tyskland. Forskningsområden: homeopati och medicin ur växtriket, mistelterapi, livsmedelskvalitet, tekniska apparaters påverkan på människan, sjukdomars översinnliga konstitution (tyngdpunkter onkologi, psykosomatiska och psykiatriska sjukdomar), coaching i eurytmi, spirituellt rengöring av platser, översinnlig management-rådgivning liksom rådgivning i metodik och didaktik gällande översinnlig varseblivning.

Frank Burdich var en fullblodsmaterialistiskt tänkande kemi- och biologistudent. På grund av sjukdom lärde han känna den klassiska homeopatin – och det hade följder. Antroposofin blev ett erbjudande till att på ett meningsfullt sätt fylla de uppenbara luckorna i den materialistiska världsbilden. Han tog antroposofin som kunskapsväg på fullt allvar och till sist också antroposofin som vetenskap. Efter år av övande och forskande växte förmågan att arbeta vetenskapligt med sin översinnliga varseblivningsförmåga. Med blandade känslor, både förväntansfull och samtidigt lite sorgsen, lämnade han sitt yrke som waldorflärare på gymnasienivå, som han hade utövat under 14 år. Sedan sex år tillbaka använder han sina förmågor som professionell spirituellt forskare inom de olika uppdragsgivarnas intresseområden. I övrigt fascinerar musiken och naturen honom: han är passionerad tangodansare i argentinsk stil, har un-

der mer än tio år sjungit i en halvprofessionell kammarkör, vandrar genom djungler, öknar och bestiger Anderna (hans höjdreCORD: Iliniza Norte 5126 m).

Hur började du meditera?

Intressant nog har jag arbetat med översinnlig varseblivning under årtal – också professionellt – utan att överhuvudtaget ha vetat vad meditation egentligen betyder. Jag hade ”mediterat” mycket – mantra från Rudolf Steiner – och det var en viktig grund för utvecklingen av min översinnliga varseblivningsförmåga. När jag gått vägen under tolv år märkte jag att jag hade utvecklat imaginations- och inspirationsförmågorna. Det betyder att jag började ”se” översinnliga väsen och strukturer utanför mig och efter en tid kunde upprätta en dialogisk kontakt med väsen. När jag utövat meditation i 20 år organiserade några antroposofiska kollegor ett symposium om antroposofisk meditation och där begrep jag att ”meditation” är ett långt mer djupgående begrepp än vad jag trott. Man kan meditera om någonting och å andra sidan över någonting. Det jag hade praktiserat var att meditera Rudolf Steiners mantran. Förenklat uttryckt var det en koncentrationsövning, eftersom jag hade ställt in någonting i mitt medvetenhetsrum och övat att hålla kvar det där så länge jag ville. Och nu förstod jag att jag också kan öva att meditera ”över” någonting – på det sättet blir meditationen till en metod att uppnå översinnlig varseblivning.

Hur har meditation hjälpt dig i din utveckling?

Sedan jag för 25 år sedan lärde känna antroposofin är meditation en del av mitt liv. Alltmer kunde jag uppleva att jag genom den blev kapabel att skapa ett tomt rum i mitt medvetande. När jag kan hålla ett mantra i mitt medvetande så länge jag vill, lyckas jag också att inte tänka på någonting, att lämna bort hela tankeinnehållet och hålla kvar detta tillstånd. Och det rum som då uppstår kan bli ett mötesrum. Ett mötesrum med översinnliga väsen och strukturer. – När jag upptäckte att jag kunde använda mina chakra, som utvecklats på min övningsväg, började min imaginationsförmåga utveckla sig. Med dess hjälp kan jag möta väsendena och strukturerna utanför mitt eget rum. Resultatet är som ett optiskt intryck utanför min kropp. Sedan förstod jag att jag också kan använda samma rum till meditativ varseblivning. Den andliga världen kan ge svar på frågor som är ställda med goda avsikter. Det svaret uppträder då inom mitt medvetande som en inre bild.

Varför mediterar du?

Jag kan liksom bildligt med imaginativa översinnliga varseblivningar ”se” det som befinner sig utanför mig och som är relaterat till en fysisk ort. Exempelvis varseblir jag ett elementarväsen i det träd som står fysiskt inför mig. Eller jag iakttar astralkroppen eller eterkroppen hos en patient som sitter framför mig. Men det är inte meditation. – I många forskningssammanhang är det ju nödvändigt att

skåda sammanhang som inte står direkt inför mig eller inte ens kan stå framför mig. Exempelvis är jag managementkonsult. Firman jag är rådgivare åt ligger kanske i England och jag sitter vid mitt skrivbord i Tyskland. Ett företags ängel sitter ju trots allt inte på firmataket. Eller en människas tidigare inkarnationer kan man ju bara erfara meditativt, det står ju inte inskrivna någonstans i auran. För att inte tala om hierarkierna! – Jag kan ge ett bra exempel. Jag har tillsammans med Dorian Schmidt från Verein für Bildekräfteforschung forskat på temat krafter/cancer. Våra frågor var: vad sker eteriskt, astralt, andligt i tumören? Denna kombination genererade inre bilder. Dorians och mina egna resultat var jämförbara. På det sättet kunde vi göra klara utsagor som senare exakt bekräftades genom översinnlig betraktelse av tumörer hos patienter.

Vad är det unika för dig i den antroposofiska meditationen?

Antroposofisk meditation är jämförbar med andra meditationsriktningar – förutsatt att vi använder meditationen som kunskapsmöjlighet. Det förutsätter öppet medvetande och fokuserad uppmärksamhet. Som jag just beskrivit måste man kunna ställa ett inre rum till förfogande, ett objekt som man vill veta någonting om och den inre frågan för att den andliga realiteten ska kunna hitta sin avbild i medvetandet. Särskilt i den antroposofiska meditationen sker detta helt medvetet. Det handlar inte om medialitet. Medvetandet är inte neddämpat, tvärtom. Man tillhandahåller ett glasklart rum där

kunskapen kan produceras så objektivt som möjligt. – Även metodikens klara struktur är unikt för antroposofin. Hur den meditativa kunskapsprocessen förlöper är översinnligt iakttagbart, vilka väsen som förbinder sig och vilken instans i oss som bär processen. Det är jag som är denna instans.

Vilka är dina forskningsområden?

Jag bedriver en firma som erbjuder översinnliga varseblivningstjänster. Att meditera över något är vår metodkanon. Det finns olika forskningsområden: livsmedelsproduktion, läkemedelsutveckling, teknisk apparaturs verkan på människan (LED, WLAN, solcellsteknik o s v), cancers översinnliga konstitution, psykosomatiska och psykiatriska sjukdomar, coachning i eurytmi, preparatforskning, spirituell rengöring av platser, översinnlig management-rådgivning. Man kan på vårt breda utbud av aktiviteter avläsa att vi på de olika områdena bara använder samma metoder som vi har lärt oss genom att befatta oss med antroposofi och i enlighet med våra uppdragsgivares frågor.

Kan du beskriva en grundläggande antroposofisk meditation eller övning?

Jag skulle vilja uppmantra till att gå från "meditation om något" till "meditation över något". Man tar helt enkelt ett mantra från Rudolf Steiner, exempelvis "vishet lever i ljuset", och försöker till en början hålla kvar det i medvetandet utan att tänka på något annat. Det är en koncentrationsövning. Den är viktig för att kunna klara av att skapa ett tömt inre rum.

Sedan ändrar man belysningen, tillfogar en fråga, kanske som: vilken är mantrats betydelse? Man kommer att konstatera att något gör något, något skiner igenom, något skiner, det kommer ett infall. Man är helt lugnt förtroendefull till det som sker! – Meditation över ett objekt är ett mäktigt verktyg. I princip klarar varje människa detta. Att skapa referenser är vårt medvetandes storartade förmåga. Svarets kvalitet är avhängigt av förmågan att kunna tömma medvetenhetsplatån. Det är viktigt att precisera sina frågor eftersom ett svar från den andliga världen aldrig är intelligentare än själva frågan.

Vilken roll spelar de människor som praktiserar i denna mening för varandra?

Människor som mediterar är människor som medvetet vill förbinda sig med den andliga världen. Man kan säga att det hör till uppgiften i denna mikaeliska tidsålder och vi är alla förbundna i denna uppgift. Men det är viktigt att axla en konkret roll. Det kan man genom att hitta varandra ömsesidigt i uppgiften. Det jag menar är att förbinda sig med varandra på ett sådant sätt att högre andliga väsen kan förbinda sig med gruppen och stödja den. – För närvarande forskar vi om den spirituella metodiken som kan leda till en substantiell gruppbildning. Jag är övertygad om att vi måste bjuda motstånd mot verkan av de väsen som vill hindra oss från att genomföra den mikaeliska uppgiften.

Källa: Ur DG nr 3-4 2018, övers GN.

DÖDSHJÄLP

Dödsprocessen och ödet

Föredrag av Dr. Zoltán Schermann 2014, ur tidskriften "Der Europäer", okt. 2017

Diskussionen om dödshjälp dyker då och då upp i media, men hittills har det inte införts i Sverige. På senare år har dock flera andra länder infört möjlighet till aktiv dödshjälp under vissa villkor. Frågan återkommer säkert framöver i Sverige.

I nedanstående föredrag beskriver en holländsk läkare med utvecklad klarseende förmåga vad som skedde med eterkroppen – sannolikt p.g.a. de medicinska preparat som används – då han själv en gång medverkade till dödshjälp. Läkaren refererar till Rudolf Steiner som beskriver hur viktiga de första dygnet efter döden är för människans medvetande under hela den fortsatta färden mellan död och en ny födelse. Om Steiners skildring motsvarar realiteten så har dödshjälp utförd på det sätt som skildras i föredraget oerhört djupgående följder.

I mitt föredrag utgår jag från en egen erfarenhet. Den var för mig djupgående och ödesbestämmande. Det som jag vill framföra är också förknippat med sättet på vilket det medicinska utövas i Holland. Jag kommer därför att utförligt berätta om det, vilket är nödvändigt för att förstå vissa saker på rätt sätt.

Ett fall i en husläkarmottagning i Holland

Situationen utspelade sig 2007. På den tiden var jag antroposofisk läkare i en husläkarpraktik. Det betyder inte att varje patient som kom till mig verkligen var intresserad av antroposofisk medicin. I Holland har husläkaren en helt central roll i sjukvården. Varje patient måste välja en husläkare och skriva in sig på dennes mottagning. Det betyder att läkarpraktiken är ortsbunden. Därför skriver också människor in sig som bor i närheten av en mottagning och helt enkelt behöver en läkare. De förväntar sig för det mesta vanlig sjukvård enligt skolmedicinen.

För att få sjukvård måste man alltid uppsöka en husläkare först. Man kan inte bara utan vidare gå till en specialist utan att ha fått en remiss. Helst remitterar specialisterna också tillbaka patienterna till

husläkaren så snart som möjligt. Naturligtvis finns välorganiserade akutmottagningar på sjukhusen där man blir omhändertagen i en nödsituation. Oftast går man dock först till husläkaren. Inte bara för väldigt sjuka människor bibehåller husläkaren en central roll utan även i palliativ medicin är denne den huvudansvarige. Organisationsstrukturen för husläkarmottagningarna liknar den som finns i Tyskland. Om man har en mottagning som ingår i sjukförsäkringssystemet kan man också ta emot patienter som inte är inskrivna. Detta är då oftast människor som just är intresserade av antroposofisk medicin.

Situationen som jag vill beskriva handlar om en kvinna som vid den tiden var 67 år gammal. Hon var inskriven i min praktik och jag kände henne sedan många år. Egentligen kom hon inte till mig p.g.a. antroposofisk medicin. Hon hade många olika besvär men upprepade undersökningar gav inga förklaringar. Därför var hon besviken på skolmedicinen och kände att hon inte blev tagen på allvar av specialisterna. Hon var smal, alltid väldigt blek men samtidigt vital och energisk. Vår relation var bra och förtroendefull. Hennes familj bestod av två söner och hennes make som hon hade en mycket bra relation med. Hon var inte speciellt intresserad av spiritualitet och var inte heller engagerad kyrkligt, men ändå var hon på något sätt from och alltid glad. Två år innan hennes död fastställdes en cancer i vulvan. Det tog ett tag tills hon lät undersöka sig och sedan dröjde det ytterligare tills en gynekolog ställde rätt diagnos. Det fanns hela tiden kommunikationssvårigheter mellan patienten och gynekologen. Hon sattes på väntelista för operation. Först efter tre månader blev hon opererad. Ytterligare behandling, som strålning eller kemoterapi föreslogs inte, för läkarna utgick från att operationen hade tagit bort cancer fullständigt. Jag rekommenderade en tilläggsbehandling med *Viscum* (mistelpreparat) vilket hon avböjde. Operationen gav svåra men med framför allt stora svårigheter att urinera.

Men efter tre månader började tumören åter att växa, inifrån. Så småningom växte den ut ur bukväggen och det uppstod ett öppet sår som aldrig läkte. Såret var alltid fuktigt, blödde och luktade oangenämt. Även ändtarmsfunktionen blev nu försämrade och varje toalettbesök en plåga.

Dessutom fick hon starka allergier och tålde nästan inga mediciner, framförallt inte skolmedicinska preparat och inga smärtstillande medel. Patienten fick stå ut med allt detta utan att man kunde

hjälpa henne, förutom att hon hade en utomordentlig omvårdnad i sitt hem. Detta till trots var hon fortfarande mycket vital och hade säkert flera månader kvar att leva. Hon hade också fortfarande en sorts glädje som jag kunde uppleva vid regelbundna och utförliga samtal med henne. Vi prövade alla möjliga stödjande åtgärder, vilka dock oftast inte gav resultat p.g.a. hennes kraftigt utvecklade allergi. Så småningom kunde hon inte längre stå ut med situationen och flera gånger ville hon tala med mig om dödshjälp.

Under de 20 år jag varit husläkare har jag med viss regelbundenhet mött frågeställningen om dödshjälp. På mina patienters frågor har jag alltid svarat att jag inte hjälper till med aktiv dödshjälp. Mer om detta senare. Först vill jag skissera läget i Holland och i vilken situation man kan komma som husläkare.

Hur dödshjälp regleras i Holland

I Holland är dödshjälp en i samhället accepterad möjlighet. Sedan 2002 är den lagligt reglerad, men diskussionen började redan för 40 år sedan. Det första dödshjälpsfallet som anmäldes till myndigheterna skedde 1973. 2002 tillkom så lagen som reglerar dödshjälp. Det är inte så att lagen om dödshjälp helt enkelt tillåter den. I lagen formuleras kriterierna enligt vilka en vädjan om dödshjälp ska bedömas och villkoren som en läkare ska uppfylla. Ett villkor är att en annan utomstående läkare måste bedöma situationen. Sedan 10 år tillbaka erbjuds även fortbildningskurser i dödshjälp för läkare. En läkare med sådan utbildning måste bedöma situationen och ge sitt utlåtande. Ytterligare kriterier är att patienten verkligen lider mycket och att bättring är utesluten samt att vädjan om dödshjälp är ett väl genomtänkt beslut och att ingen lindring av besvären är möjlig. När dödshjälp har blivit genomförd måste en rättsmedicinskläkarekopplas in som bedömer och skriver en rapport samt anmäler vidare till myndigheterna. Sedan bedömer en kontrollkommission om alla kriterier varit uppfyllda. Om läkaren har gjort allt enligt reglerna får det inga rättsliga följder för honom.

I och med detta blev Holland det första landet i världen där dödshjälp under särskilda villkor är legaliserad. Det andra landet blev Belgien och det tredje Schweiz. (Numera även Luxemburg, Kanada och några av USA:s delstater, översann) Många människor anser att dödshjälp är någonting man har rätt till. Eftersom husläkaren spelar en sådan central roll kan denne inte kringgå frå-

gan om dödshjälp, den ses helt enkelt som en av arbetsuppgifterna.

En ödesmättad situation

Som sagt, frågan om dödshjälp har med viss regelbundenhet dykt upp i under de tjugo år jag varit verksam som husläkare. Mitt svar var lika regelbundet: Nej! Men detta betyder inte att jag lämnade patienten i sticket. Jag påpekade hur många effektiva möjligheter som finns för att underlätta smärtor och andra besvär, att det finns många alternativ till dödshjälp. Detta krävde alltid utförliga samtal som tog lång tid. Med hjälp av intensiv palliativ omvårdnad och understödande åtgärder hade jag hittills lyckats nå så långt att patienterna avstod från dödshjälp. Detta blev alltid ganska ansträngande, men också väldigt tillfredsställande behandlingar. Ibland tänkte jag själv att situationen inte längre var hållbar för patienten. Men det visade sig då alltid att patienten snart därpå dog. Så kunde patienten leva ut sitt öde i sin helhet.

En enda gång fick jag överlämna en patient till en annan husläkare eftersom denne aktivt hade beslutat sig för dödshjälp och inte accepterade något annat. Upprepade samtal förblev fruktlösa och mina förslag avböjdes. Patienten krävde då att bli remitterad till en annan läkarpraktik.

Men situationen med den här kvinnan var på något sätt annorlunda. Aldrig tidigare hade jag upplevt någon som led så fruktansvärt under sin sjukdom. Det fanns inga verksamma medel som kunde lindra plågorna, inte ens lite grand. Jag kunde känna mig in i hennes önskan. Eftersom jag hade haft hand om henne så länge kändes det inte heller rätt att lämna över henne till en annan läkare. Jag stod där med tomma händer. En verkligt ödesmättad situation. Jag kunde helt enkelt inte undvika frågan.

Jag fick djupgående sätta mig in i hennes vädjan. Varför ville jag inte ge henne dödshjälp? Bara för att vi antroposofiska läkare inte gör detta? Eller för att jag var rädd för att hon inte skulle dö vid rätt tidpunkt? Eller att jag skulle ingripa i hennes karma? Men vad kunde jag egentligen verkligen veta om detta?

Sköt jag inte bara bort denna hennes vädjan som jag hade medkänsla för? Gömde jag mig bakom en sorts rationalisering? Var jag rädd för att utföra det som patienten önskade av mig? Var jag i grund och botten bara feg?

Det fanns inget alternativ kvar. Av nöden tvungen och motvilligt sade jag till slut ja. Kvinnan var mycket lättad. Efter

**”Där satt jag
fortfarande med
sprutan i handen.
Jag var väldigt, väldigt
förskräckt. Mycket
blev klart för mig i ett
ögonblick. Jag blev
mycket medveten om
var lögnen finns. Det är
inte bara detta att
dö för tidigt och inte
heller att sjukdomen
inte kan genomlevas
ända till slutet. Saken
går mycket, mycket
djupare.”**

mitt medgivande dröjde det två månader tills hon begärde att löftet skulle infrias.

Om dödsprocessen

Innan jag fortsätter måste jag infoga två anmärkningar. Den första handlar om min varseblivning av döendet och dödsprocessen.

När jag iakttar eterkroppen kan jag varsebli att den är precis så stor eller kanske något större än den fysiska kroppen. Den fysiska kroppen och eterkroppen är i min varseblivning nästan lika stora under hela livet.

Under mitt arbete som husläkare har jag många gånger fått meduppleva människors döende, oftast efter en dödlig sjukdom. Varje gång kunde jag i dödsögonblicket varsebli hur eterkroppen förändrar sig på ett visst sätt. I det ögonblick då själen lämnar kroppen förändras eterkroppen. Den utvidgar sig så att den sträcker sig utanför den fysiska kroppen men behåller den mänskliga kroppens form. Ungefär där naveln är börjar eterkroppen att dra sig samman och likt en tråd strömmar den upp mot höjden. Som en tunn tråd flyter eterkroppen upp och försvinner någonstans i höjden.

Denna process där eterkroppen strömmar uppåt och lämnar den fysiska kroppen tar ungefär tre dygn tills det inte finns någon etersubstans kvar och strömandet upphör. Eftersom jag många gånger varseblivit det här skeendet har jag letat fram vad Rudolf Steiner skriver om detta:

Citat: Ur vetenskapen om det fördolda, kap Sömn och död, sid 53, utg. 1948

”Så länge människan är förbunden med sin fysiska kropp träder den yttre världen in i medvetandet genom sina avbilder; efter det denna kropp avlagts blir hon varse vad astralkroppen upplever när den inte är förbunden med denna yttrevärld genom några sinnesorgan. Nya upplevelser har den till att börja med inte. Förbindelsen med eterkroppen hindrar den från att uppleva något nytt. Men den äger minnet av det förflutna livet. Den ännu existerande eterkroppen låter detta framträda så som en omfattande livfull tavla. Detta är människans första upplevelse efter döden. Hon blir varse livet mellan födelse och död såsom en framför henne utbredd räcka av bilder. Under livet finns minnet endast under vaket tillstånd när människan är förbunden med sin fysiska kropp. Det finns endast i den mån den fysiska kroppen tillåter det. För själen går intet förlorat av det som under livet gjort intryck på den. Om den fysiska kroppen vore ett fullkomligt verktyg skulle det i varje ögonblick vara möjligt att trollo fram inför själen hela det förgångna livet. I och med döden försvinner detta hinder. Så länge människan är i besittning av sin eterkropp är hen-

nes minne på sätt och vis fullkomligt. Men denna fullkomlighet avtar i samma mån som eterkroppen förlorar den form den hade under uppehållet i den fysiska kroppen och som är lik den fysiska kroppen. Detta är ju även orsaken till att astralkroppen efter en viss tid skiljer sig från eterkroppen. Den kan förbli förenad med den blott så länge den bibehåller den fysiska kroppens form.”

Det andra har att göra med sättet på vilket man i Holland ska utföra dödshjälpen. Det är noggrant föreskrivet på vilket sätt och hur man överhuvudtaget och utslutande måste göra det. Annars är villkoren inte uppfyllda för att ge dödshjälp. Jag vill inte gå in på den moraliska sidan av dödshjälpen utan bara förtydliga vad som egentligen händer.

När patientens hela situation har utretts grundligt och det framgår att rätt till dödshjälp juridisk föreligger, kan den genomföras. Det är föreskrivet vad läkaren ska göra. Man måste använda två medicament som annars används för narkos och vid operationer. Det ena läkemedlet, Thiopental, är ett barbiturat (starkt sömmedel) medan det andra, Rocuronium, är ett medel som förlamar muskulaturen. Först injiceras en mycket hög dos Thiopental vilket inleder narkosen. Sedan ges en mycket hög dos Rocuronium. Patienten dör därefter snabbt.

Det blev klart för mig var lögnen finns....

Jag måste alltså hålla mitt löfte, ögonblicket var där. Jag, patienten och hennes make hade förberett oss grundligt på det. De hade tagit farväl och gått igenom allt som var nödvändigt för henne själv. Båda var övertygade att dödshjälp var rätt och skedde vid rätt tidpunkt. När jag kom på den avtalade tiden mötte jag henne ligande i sängen. Hennes make var också där. En gång till frågade jag henne om allting var så som hon ville ha det.

Hon bejakade det och bad mig att utföra dödshjälpen. Jag initierade alltså först barbituratet och sedan curare. Jag väntade på dödsögonblicket för att se vad som skulle hända.

Men då sker någonting helt annat än det jag hade förväntat mig. Istället för att eterkroppen löste sig sakta som jag tidigare har beskrivit, så svällde eterkroppen upp. Med stor kraft böljade den fram och exploderade i otaliga bitar. Rummet var fyllt av otaliga lysande glittrande och genom varandra kringvirvlande bitar. Företeelsen varade bara korta ögonblick, mindre än en minut, sedan löste allt upp sig och försvann. Ljuset i rummet blev åter skymningsartat som tidigare och hennes man tycktes inte ha märkt något alls.

Där satt jag fortfarande med sprutan i handen. Jag var väldigt, väldigt förskräckt. Mycket blev klart för mig i ett ögonblick. Jag blev mycket medveten om var lögnen finns. Det är inte bara detta att dö för tidigt och inte heller att sjukdomen inte kan genomlevas ända till slutet. Saken går mycket, mycket djupare.

Ytterligare ett citat av Rudolf Steiner: GA 163, 5 sep 1915

”När den fysiska kroppen har lösgjort sig blir eterkroppen fri. Och när vi har gått genom döden visar sig nu eterkroppen med facit av livet vi nyss har genomlevt. Därför visar den också hela livspanoramata som under få dagar utbreder sig över hela det förflutna livet. På så sätt kan vi dra ut ur livspanoramata allt vi kan lära och tillägna oss. Detta sker just under dessa dagar i vilka vi genomgår livspanoramata. Astralkroppen kommer under jordelivet aldrig in i eterkroppen så att den kan använda sig av det som i eterkroppen har blivit till i den nuvarande inkarnationen. Men nu efter döden är detta möjligt; den är så förbunden med eterkroppen att astralkroppen känner, förnimmer det som man har som facit av det just förflutna livet. Och när astralkroppen efter några dagar löser sig från eterkroppen så finns i astralkroppen hela resultatet av det gångna livet eftersom den har dragit ut det ur eterkroppen, att den under några dagar har levt i eterkroppen. För detta behöver den inte mer än några dagar. Den kan uppleva facit av hela livet i eterkroppen, som har blivit fri. Men den behöver lång tid för att utforma det den har upplevt så att ett nytt jordeliv kan timras fram.”

Man tror sig vara barmhärtig, att hjälpa någon. Att hjälpa någon som inte längre klarar av att bära sitt lidande av en sjukdom. Och efteråt ska alla vara tillfreds. Hennes man är det till dags dato.

Men i själva verket händer någonting fullständigt annat. Man gör någonting som ytligt sett verkar hjälpsamt och humant. Men vad händer egentligen? Människan blir katapulterad ut i kosmos utan en efter-döden-upplevelse, utan livspanorama och utan andligt ljus, eftersom hennes eterkropp exploderar.

Ett citat av Rudolf Steiner, GA 157a, 16 nov 1915:

”Nu ser ni hur jaget måste vara likt en kontinuerlig tråd i detta liv mellan födelse och död, som inte får brytas ett enda ögonblick under dagsmedvetandet. Möjligheten att kunna minnas allt som har skett från den tidpunkt i barn domen där erinringen började, måste också finnas i livet mellan död och ny födelse. Då måste vi alltid ha möjligheten att bevara vårt jag. Den möjligheten ges oss för att tiden efter

döden förlöper på det sätt som jag har beskrivit många gånger förr. Den första tiden efter döden förlöper ju så att man som i en stor tablå har hela det gångna livet framför sig. Man omfattar hela det förgångna livet genom ett antal dagar men alltid så att man har helheten framför sig. Man har det framför sig som ett stort panorama.

Om man ser lite mera noggrant på den tiden, på dagarna som är en återblick på det förgångna livet, kan man bli varse hur iakttagelsen under dessa dagar har försetts med en speciell nyans. Man ser livet i dessa dagar utifrån jagets synvinkel. Man ser speciellt tydligt allt det som jaget var delaktigt i. Jag vill säga att man ser relationerna som man har haft till en människa. Men man ser dessa relationer man har haft i ett sammanhang, man blir varse vilka frukter som har mognat fram för en själv i förhållandet till den här människan. Man ser alltså inte saken helt objektivt utan man ser allt det som har burit frukt för en själv, man ser sig själv alltid i medelpunkten. Och detta är utomordentligt nödvändigt. Från dessa dagar, där man ser allting som har blivit fruktbart fören själv, utgår styrka och kraft som man behöver under hela livet mellan död och ny födelse. Det är kraften som behövs för att hålla fast jag-tanken. Kraften att kunna hålla fast jaget mellan död och ny födelse, den kraften tackar man anblicken av det gångna livet. Och, mina kära vänner – jag måste betona det en gång till – även om jag redan sagt det tidigare – ögonblicket då man dör har oändligt stor betydelse.”

Ett allvarligt möte

Men det hände fler saker. Eftersom jag var så skrämdd var jag kanske en aning utanför mig själv och kunde varsebli mer. Plötsligen såg jag en ängels gestalt, den stod till vänster bredvid den döda kvinnan. En hög, allvarlig och mäktigt gestalt som ingav fruktan. Jag kunde känna hur dess kraft och makt gick långt utöver mänsklig kraft och inte gick att jämföra med den. Ofta beskrivs ju möten med änglar så att ängeln säger: frukta inte! Det blev klart för mig att ängeln hade väntat på ögonblicket då jag uppfattade dess närvaro. Men den sade ingenting utan tittade bara allvarligt på mig. Det blev klart för mig att jag hade trängt in i hans verk.

Han gick emot mig, sträckte ut sin hand och pekade på mig. Och han skrev in i mig. Jag kände hur han skrev in i min benstomme. Han såg på mig, präglade in någonting i min benstomme och försvann sedan. I detta ögonblick hade jag inte alls förstått vad han skrev in i mina ben. Men jag kände mig på något sätt ändå lättad över att han hade gjort det. Jag kände bokstavligen ända in i min

”Att blunda hjälper inte. Likalite som man kan hejda automatiseringen genom att inte köpa en dator eller smartphone.”

benstomme att jag en gång kommer att få chans att gottgöra något av det som nu skett. Trådarna är redan spunna. Han kommer att föra oss samman.

Nödvändig utveckling av medvetandet

Jag är övertygad att eterkroppens explosion direkt har att göra med dessa medicinska preparat. I alla andra situationer då det i slutfasen av en sjukdom blev nödvändigt att även ge s.k. skolmedicinska preparat, har jag däremot aldrig sett något liknande. Jag tänker t.ex. på morfin, starka sömnmedel, lugnande medel och så vidare.

Här kan man väldigt tydligt förstå hur det arimanska verkar. Samhället utvecklar en procedur, ett system. Man har ett förfarande som är fastlagt in i minsta detalj och som blir erkänt av lagen. Det är en procedur som erbjuder en lösning vid utsiktslöst lidande. Den är både effektiv, tillförlitlig och elegant, samt förnuftig och ren. Vem kan ha något emot detta?

Men i det dolda, i det osynliga sker något helt annat. De människor som utsätts för detta förfarande blir utslängda ur sitt karma, går vilse efter döden. Det arimanska verkar desto mer för att proceduren tvingar en att använda just de medel, som för med sig att eterkroppen sprängs itu. Men den materialistiska världsåskådningen kommer aldrig att förstå detta. Man kan också iaktta hur systemet växer och gör sig mer och mer självständigt. Det liknar automatiseringen som sker via datorer och som ingen lyckas hejda. Just detta händer också med dödshjälpen.

I Holland registrerades 2013 cirka 14500 förfrågningar om dödshjälp. Av dessa genomfördes ungefär 4800. Det motsvarar 3,4 % av dödsfallen, varav ca 8% cancersjuka. Siffran innehåller också 42 fall av psykiatriska patienter och lika många patienter med Alzheimer. Systemet breder alltså ut sig. Läkarna är inte alls glada över utvecklingen. Det är en lagbundenhet att ett system, som är accepterat i samhället breder ut sig eftersom arimanska inflytanden övertar regin.

Att blunda hjälper inte. Lika lite som man kan hejda automatiseringen genom att inte köpa en dator eller smartphone. Jag är övertygad om att flera länder kommer att följa Hollands exempel och legalisera dödshjälp. Det enda som kan hjälpa är en utveckling av medvetandet. En nödvändig fråga för medvetandets utveckling! Det är nödvändigt att genomskåda vad som egentligen sker.

Efter denna ödesmättade erfarenhet levde jag ständigt med frågan: vad jag skall jag göra med detta? De kommande

åren förstod jag efterhand allt mer av vad ängeln hade skrivit in i min benstomme. Det ena blev uppdraget att tala om denna händelse. Att prata där det finns chans att bli förstådd och att det inte var förgäves. Sedan dess har jag berättat historien för många patienter som övervägde eller önskade sig dödshjälp. Utan undantag har alla blivit glada och deras tvivel har försvunnit. Från det ögonblicket kunde de bära sitt lidande på ett annat sätt, modigare skulle jag vilja säga.

I september 2011 lämnade jag min försäkringsanslutna mottagning och arbetar numera som privatläkare. Tilltagande reglering och tvång i arbetssituationen gjorde det allt mer omöjligt att arbeta så som jag tycker är rätt. Därmed har jag övergivit existenssäkerheten, men kan nu ur personligt ansvar utöva min läkargärning på ett fritt sätt. Tyngdpunkten för mig är den utvidgade hjärtauskultationen enligt Kaspar Appenzeller. Jag känner mig ansvarig för att stödja och vidareutveckla den. Det är min övertygelse att den metoden kan ge starka impulser för den antroposofiska medicinen. Efter denna förändring kommer allt oftare mycket sjuka människor till mig, bland dem många cancerpatienter. I många fall var det till stor hjälp för dem när jag berättade om mina erfarenheter.

Tyvärr har jag också några månader innan detta föredrag upplevt ett undantag. Under två års tid ledsagade jag en kvinna väldigt intensivt. Hon hade bröstcancer och det var mycket svårt för henne att gå in i dödsprocessen. Hon var starkt förankrad i sin kropp och hade mycket ångest.

Trots att hon hade starka spirituella intressen och väldigt väl förstod mina erfarenhetsberättelser, bad hon till slut sin husläkare om dödshjälp. Enligt min mening segrade ångesten över henne. Under en vecka då jag var bortrest för vidareutbildning ordnade hon tillsammans med sin husläkare allt för aktiv dödshjälp.

Den här händelsen väcker nya frågor. Hur skulle dödshjälp på rätt sätt kunna se ut? Inte genom att framkalla döden, utan genom att kunna bistå en människa så att hon blir i stånd till att förtroendefullt och i rätt ögonblick lämna sin fysiska kropp. Det är helt säkert inte bara en medicinsk fråga. Jag anser att det är nödvändigt att skapa en motvikt mot aktiv dödshjälp.

Granskning och ingress, Bo Edelstam, leg. läk.
Översättning: Felix Nieriker

Thomas Lüthi i Kina. Läs intervjun på sidan 7-13.

Frank Burdich. Inessa Guseva samtalar med Frank Burdich om meditation, på sidan 14-15.

Jan Larsson, * 1951 09 25 † 2018 01 24, Norrköping.
Levnadsteckning på sida 25-25.

MÅNADSDYGDER

Att sitta under korkeken

Christhild Ritter

Den inställning som är allt mer utbredd idag är att vi härstammar från djuren och är djur. Ja, det är sant, vi har djuret i oss. Men det är bara en halvsanning. I många fall saknar vi det djuren har och som helt styr deras beteende: den basala instinkten som gör att varje djurart betar sig på sitt förutbestämda sätt i balans och harmoni med omgivningen. På grund av sitt instinktstyrd beteende förstör djuren varken naturen, jorden eller miljön så som vi människor gör. När vi lever som djuren, helt styrda av våra drifter och begär men saknar djurens styrande instinkter, då blir vi värre än djur! Den mänskliga hänsynslösheten, grymheten och egoismen saknar motstycke i universum. Så visst har vi djuret i oss, men vi saknar till stor del deras styrmekanism, instinkten.

Vad gäller människan tar det deterministiska naturvetenskapliga tänkandet inte med i beräkningen att människan även har ett medvetande och ett tänkande genom vilket hon kan förändra, utveckla och styra upp sitt beteende och således övervinna det lägre djuriska i sig. Djuren styrs av sina instinkter men de har inget självmedvetande och kan således inte bestämma sig för att ändra sig eller utveckla sig. Människan är den enda levande varelse som på grund av sitt självmedvetande och sin förmåga att tänka kan utveckla sig själsligt. Och här kommer dygderna in. För övning av de olika dygderna gör människan till "människa". Ju mer vi övar desto mer "mänskliga" och mindre "djuriska" blir vi. Och då kan vi också respektera och se vad djuren behöver och vad de betyder för oss. Vi kommer aldrig att få se ett djur, tex en hund bestämma sig för att öva inre jämvikt eller ödmjukhet för att bli en bättre eller sannare hund. Ett djur är och förblir ett djur och lever efter sina instinkter. Det gör inte djuret sämre för det. Vi behöver djuren precis som de är. Men de kan aldrig bli till människa. En människa däremot kan i sitt beteende bli till djur, men ett djur utan djurets instinkter. Genom att vi blir medvetna om vårt jag och dess potential som är unikt för människan kan vi övervinna det djuriska i oss, bl.a. genom de olika dygderna. Djuren styrs av sina

instinkter. Människan kan och borde styra sig genom sitt medvetna jag.

Maj månad - oxens tid

Under april månad, vådurens tid, kämpar våren med vintern och övervinner den till slut. Valborg och majbrasan sätter punkt för vinterns framfart. Våren har segrat och nu är det oxens tid. Jorden doftar och smyckar sig i sin allra vackraste skrud. Gräset blir grönt, löven på träden spricker ut i alla sina olika gröna nyanser och vårblommorna slår ut med sina färger. Jorden har åter fått liv och inbjuder till sinnlighet, glädje och njutning. Nu är det underbart att bara sitta i det gröna gräset i solens värmande strålar och njuta av värmen, dofterna, skönheten och det spirande livet.

Oxens energi hos människan

Det jordnära sinnliga natur- och skönhetsälskande är också kännetecknet för Oxens tecken. Det betyder inte att bara är de som är födda i Oxens tecken uppvisar dessa drag. Alla människor har mer eller mindre av denna oxenergi i sig.

Stjärntecknet Oxen är ett jordtecken som har att göra med jorden och det materiella, det konkreta och stabila. Där finns sinne för sinnlighet och livsglädje och en förmåga att njuta av jorden och livet, där mat, dryck, vackra saker och fysisk beröring är viktiga. Jag levde en gång ihop med en människa född i oxens tecken och då gick det inte att ta en promenad utan att ta med sig kaffe och något gott till. Sen satt vi någonstans i naturen med vår kaffekopp och njöt av tillvaron.

Mentalt är oxenergin som det jordiska lite långsam, trög och tar tid på sig. Oxen tycker om lugn och ro och vill inte bli störd eller stressad. Således är det inte så lätt att sätta fart eller rucka på en ox. Den går sin väg och håller sig gärna till det kända och välbekanta, liksom det givna, säkra och förutsägbara. Grundstämningen är konservativ, där tradition och vanor är viktiga. Oxen fastnar lätt i sitt eget sätt att tänka eller vara och kan vara mycket envis och i sämsta fall tjurskallig. Jordnära och uthållig jobbar den på i sin egen takt. Materiell och ekonomisk trygghet och säkerhet är viktig liksom att kunna äga saker. Oxen håller gärna fast vid saker för man vet vad man har men inte vad man får. Tjuren Ferdinand som sitter under korkeken och luktar på en blomma är en bild för stjärntecknet oxen.

Dygderna för maj månad - inre jämvikt som blir till framsteg

Vad betyder inre jämvikt? Till vardags fastnar vi lätt, liksom oxenergin, i ru-

tiner, vanor, beteenden, förutfattade meningar och åsikter, känslouttryck eller grubblerier och hamnar så lätt i ensidigheter och ytterligheter. Vi håller fast, håller kvar och blir orörliga både till kropp och själ. Eller så fladdrar vi runt opålitliga och oansvariga i en extrem rörlighet både själsligt och kroppsligt. Så sitter vi alla fast i våra personliga egenheter och ytterligheter. Och då kan ingen rörelse eller utveckling ske, inget framsteg, för vi sitter fast i den ena eller andra extreman.

Först när vi genom självinsikt börjar genomskåda våra personliga egenheter och extremer kan vi börja öva oss i att hitta en inre balans och jämvikt, så att pendeln inte slår så hårt eller fastnar i den ena eller andra ytterligheten. Inre jämvikt är inte ett konstant eller ett statiskt tillstånd. Det är ett labilt tillstånd som hela tiden måste skapas på nytt. Det är som en sakta gungande pendel där jämvikten uppstår i stunden, i nuet och inte går att fixera.

Det som kan styra pendelslagen och hjälpa oss hålla en inre jämvikt är vårt medvetna jag, det specifikt mänskliga i oss. Med vårt jagmedvetande kan vi ställa oss över eller utanför oss själva och iakttas oss, iakttas vår kropp och vår själ och dess pendelslag. Det är genom denna självkännedom och självinsikt som vi sedan kan börja öva upp känslan för inre jämvikt. Sugs jaget däremot upp av själen, av våra känslor, tankar eller viljeimpulser är det inte fritt utan fångat i själen och blir då slav under själen. Då styr själen och vi hamnar i djurens situation, samtidigt som vi saknar deras instinkt. Jaget behöver distans, lyfta sig ur själen och vara fritt för att kunna få självinsikt och ur denna arbeta sig fram till en inre rörlig jämvikt. Jämvikt kan bara uppstå mellan motsatser. Den löser inte upp motsatserna utan pendlar mellan dem. Jaget är odelbart och står över motsatserna och kan därför arbeta med att upprätthålla jämvikt mellan dem.

Lever jag i ett jämviktsläge är jag i ständig rörelse och då kan jag röra mig framåt. Då kan jag göra framsteg. Framsteg är bara möjligt om jag befinner mig i jämvikt - i rörelse. När jag fastnar i ytterligheter upphör rörelsen. Jag är statisk eller så slår jag hej vilt från den ena extreman till det andra utan kontroll eller styrning. Det är i mellanrummet som jämvikten finns. Som när vi tar ett steg. Vi lyfter foten, vi bär foten och vi ställer ner foten. När vi står med båda fötterna på marken är vi statiska orörliga. Vi står stilla. Vi måste lyfta på foten för att något skall hända. När vi lyfter foten måste vi hålla balansen för vi står bara på ett ben. Men det är i just detta jämviktsläge som det kan hända något, som vi kan förflytta

ETT LIV SOM FÖRSKOLEPEDAGOG

Livvakten

Louise Ejefors

oss, röra oss framåt. Vi kan välja om vi vill sätta ner foten framåt, bakåt, åt höger eller vänster. Det är således mellan dessa två, lyftandet och ställandet, när vi håller foten i luften, som rörelsen finns och jämvikten behövs och framsteget kan göras.

Ordet lagom

I det svenska språket har vi ordet lagom. Vad är lagom egentligen? Det är något som är beroende av motsatserna mellan för mycket och för lite. Lagom är jämvikten mellan för mycket och för lite. Det går aldrig att definiera eller bestämma vad som är lagom utan det är beroende av situationen just då. Lagom är precis som jämvikt ett rörligt tillstånd. Det kan aldrig vara statiskt. Mig veterligen finns detta ord bara i svenska språket!

Att öva inre jämvikt Det finns många olika sätt att öva dessa dygder på. Här ett förslag för maj månads dygd. Pröva att börja dagen med intentionen att idag vill jag öva inre jämvikt. Sen kanske på kvällen innan du går och lägger dig eller släcker ljuset kan du tänka tillbaka på dagen och se om du lyckades hålla fast vid din intention. Och om du inte lyckades, varför? Vad kom i vägen? Denna övning leder till större självinsikt och gör dig mera medveten om dig själv och hur du reagerar och hjälper dig att stärka din förmåga till inre jämvikt. Viktigt är att inte bedöma eller kritisera dig själv. Utan konstatera bara att så här gick det idag, spännande att se hur det går imorgon! Och viktigt: inte glömma att vara tacksam över och klappa dig på axeln att du försökte.

Litteratur: Inre jämvikt blir till framsteg, Nana Göbel. Kan köpas genom Christhild tel. 0704 924878 eller christhild@vidavinge.se Pris 30,- (inkl. porto)

Eftersom förskolan där jag arbetade låg nära ett invandrartätt område, hade vi alltid barn ur andra kulturer i våra grupper. Vi brukade förbereda föräldrarna väl när det gällde firandet av våra årstidsfester så att de hade möjlighet att ångra sitt val. Så vitt jag kan minnas var dessa aldrig ett hinder för någon av dem.
- Kristus är en bra profet - talade en muslims pappa om för mig vid ett förberedande möte. Men en gång blev det en rejäl kulturkrock, men inte på grund av årstidsfesterna.

Vi hade målat vått i vått och Sadi 7 år och Emma 6 år diskade de använda målningssredskapen i två baljor som jag hade ställt fram åt dem.

Dörren gick upp och där stod fadern till Sadi och Djami, han skulle hämta bröderna tidigare för ett tandläkarebesök.

Plötsligt stelnade han till och såg med misshag först på mig och sedan på sin äldste son.

- Du sårar mig - sade han med skarp röst och pekade på mig.

- Jag anmäler dig för polisen -

Jag blev förskräckt och förstod inte vad jag hade gjort som skulle föranleda en polisanmälan.

- Du sårar min släkt - min son ska inte diska - sa han strängt.

Men det här är en Waldorfförskola och här diskar både pojkar och flickor - fick jag stammande fram.

- Inte min äldste son - ta hit mina söner dom sluter på en gång -

- Det var min frus idé med den här förskolan - sa han och så vände han och gick.

Pojkarna såg skamsna ut och sprang i förväg till garderoben.

Jag fick sätta mig, jag var alldeles omtumlad. Han kanske har tagit reda på att jag startat förskolan utan tillstånd. Men nu hade vi ju tillstånd. Jag blev inte klok på händelsen. Vad synd tänkte jag - det var två rara pojkar.

Jag hörde inget på några dagar. På måndag morgon knackade det på dörren och när jag öppnade stod fadern där igen och med honom de båda pojkarna.

- Min fru vara mycket förbannad på mig - sa han på sin brutna svenska.

- Mina söner börjar igen -. Han hade två limpor med sig. Han gav limporna till

Sadi och sa till honom - ge dem till din fröken (fast jag stod mitt emot honom). Sen gick han.

(Jag låg tydligen illa till)

Sadi hjälpte mig att bre smörgåsarna som jag hade skurit av en av de medhavda limporna.

Sadi berättade:

När vi kom hem på fredag blev mamma jättearg på pappa för att vi slutat.

Dom bråkade och mamma brottade ned honom fast pappa är mycket större än hon. Mamma kan en massa grepp som pappa inte kan, för hon är livvakt. Då blev pappa arg och gick in i sitt rum och låste dörren. Då bankade mamma på dörren och skrek en massa fula ord på vårt hemmaspråk om pappas fina släkt. Sen bankade pappa på andra sidan och skrek att farmor kunde laga mat och det kan inte mamma.

Sen lagade mamma mat och när vi skulle äta kom pappa ut igen och åt med oss.

Sen bakade mamma de här bröden och sa att pappa måste diska efter henne.

Men det ville inte pappa. Då frågade hon om han ville åka i golvet en gång till. Då blev pappa jätteledsen och då diskade mamma.

Sen bjöd mamma på te och samma bröd som det här.

Sen blev fröken bjuden på grillafton med hela fina släkten. Pappan bad om ursäkt men, det satt långt inne.

BOKPROJEKT

Ett liv med färg

En stor monografi håller på att skrivas i Berlin om målaren Fritz Fuchs i Järna, som har färgsatt byggnader i hela Europa.

Färgsättaren Fritz Fuchs (född i Fulda 1937, sedan 1967 bosatt i Järna) har ägnat ett helt liv åt att praktisk omsätta och utveckla Rudolf Steiners uppslag om färg i arkitekturen. Utifrån den kulturimpuls som uppstod i mötet med konstnären Arne Klingborg har under femtio års ständigt arbete mer än 250 olika färgsättningsprojekt vuxit fram i tio europeiska länder, däribland flera designobjekt. En speciell nordisk färgskala präglar de olika byggnaderna, alltifrån fabriker, värmeverk, broar, ett idrottsstadium, tågdesign för Deutsche Bahn, en tunnelbanestation, via universitet, sjukhus och ålderdomshem, höghuskomplex, parkeringshus, simhallar och en mer än kilometerlång fängelsemur, till waldorfskolor och läkepedagogiska verksamheter, överallt där det behövs färg. 1984 fick Fritz Fuchs det *Internationella färgdesignpriset* och han lovordades för sin "utomordentligt differentierade användning av transparenta färger på betong i tre olika skalor" och de "färgrum" som därmed skapas.

Enligt Fritz Fuchs uppnås den bästa dialogen mellan färgen och arkitekturen med hjälp av lasyr. Den transparenta färgen har den sällsynta egenskapen att bara vara färg utan att låtsas vara något annat. Samtidigt döljer den inte materialet som den förbinder sig med. Färglasyrtekniken möjliggör kvalitéer som erinrar om regnbågens: En färgupplevelse som gör att människan känner sigaturen men fri. Den omfattande publikationen kommer att göra det möjligt att ta del av hela Fritz Fuchs livsverk.

Författarna: Matthias Mochner, Mathis Lohl, Berlin(DE)
(Källa: Anthroposophie weltweit och Anthroposophy Worldwide nr 9/17)

Boken om Fritz Fuchs livsverk är tänkt i stort inbundet format med upp till 500 sidor och med bra färgtryck. Upplagan kommer att vara 1000 böcker på tyska respektive engelska, med en eventuell mindre svensk upplaga om ca 100 ex.

För direktinformation eller stöd kontakta författaren Matthias Mochner i Berlin: mochner.matthias@berlin.de

För information i Sverige, kontakta:
Hugo Altink: hugoalt56@gmail.com
eller Torsten Lundberg:
torsten.lundberg@spray.se

Ekonomisk stöd för projektet tas tack-samt emot på: *Fria kulturfondens gåvofond*,
bg: 887-1063, (Märk:) Fritz Fuchs färgbok.

T. L.

FRÅN SEKRETARIATET

Till minne

Medlemmar som rapporterats avlidna sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Cécile Roy, Hedemora
* 1938 07 12, Quebec † 2018 02 28

Staffan Lindén, Vikbolandet
* 1945 12 16 † 2018 02 03

Thomas Ljungquist, Umeå
* 1930 02 20 † 2018 02 02

Jan Larsson, Norrköping
* 1951 09 25 † 2018 01 24

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang. Skickas till medlemssekretariatet. E-post: kontakt@antroposofi.nu

LEVNADSTECKNING

Jan Larsson

* 1951 09 25 † 2018 01 24

Jan Larsson föddes den 25 september 1951 i Sundsvall och dog den 24 januari 2018 i Linköping. Familjen med de tre pojkarna levde på Alnö utanför Sundsvall. De hade en lanthandel och flyttade till Köping, senare till Kungsör. Jan var mellanpojken. Möten med döden spelade en avgörande roll i hans liv. Dagen innan han fyllde 18 dör fadern i 40 årsåldern. Och för några år sedan dör båda hans bröder med 4 månaders mellanrum.

Omständigheterna i livet drabbas man av, var man föds, vilka föräldrar, vilka vänner, ovänner man får och så vidare. Också omständigheterna i vilket land och i vilket språk man föds in i är något man drabbas av, det är givet, skänkt. Men det intressanta är att fråga sig vad människan gör av det som hon möter till synes utifrån. Man kan få ett intryck av att Jan Larsson var en renässansmänniska.

Renässansmänniskan har ett livligt intresse för jorden, vill göra någonting med den, förändra den, sätta egen prägel på den, och hon utvecklar ofta ofantlig mångsidighet. I centrum för allt står människan, det humana, människan blir i Guds ställe alltings mått. Så är det med Jan, intresset för människan står helt i centrum. Han börjar redan som ung att arbeta i vårdsammanhang, först i Köping och senare i Norrköping. Han väljer Norrköping, för där finns det en skärgård, en möjlighet att utveckla en stor passion, att segla, bygga båtar. Med 25 år börjar Jan arbeta på ett vårdhem i Navestad och det är där han träffar sin blivande fru och livskamrat Wivica. Jan utbildar sig till fritidspedagog. Men i de båda nyblivna föräldrarna brinner hjärtefrågan efter en riktig pedagogik för deras barn. De upptäcker waldorfpedagogiken. I Norrköping var man i färd med att grunda en waldorfskola. En skara mycket entusiastiska människor gjorde allt för detta. Jan och Viveka hittar dem och snart blir Jan själv klasslärare i den nya skolan. Jan leder klassen i 8 år som en mycket omtyckt lärare. Men då tycker han att det kunde vara dags att göra någonting annat. Han grundar en snickerifirma och börjar snickra stolar, sängar och andra möbler som ger levebröd åt familjen. Men det såg ut som om en ny grupp barn i Waldorfskolan väntade på sin lärare... Han börjar på nytt till barnens stora glädje, men -

Jan tyckte om förändringar.

När han blev tillfrågad att bli föreståndare för Ensjöholms verksamhet tackade han ja till det. Jan hade varit med om att stifta Ensjöholm. Hans mångsidighet gav en bred kompetens för arbetet som föreståndare. Han hade redan som ung gått kurser i ekonomi, hade erfarenhet från arbetet i omsorgen, var väldigt praktiskt lagd och framförallt, han var mycket intresserad av människor. Han hade en förmåga att uppmuntra människor och hitta fram till det bäst möjliga för dem. Han tyckte om förändringar, så Ensjöholm förvandlades och växte under Jans beskydd. Han har visioner, somliga av dem blir ritningar till hus. Och eftersom han är en händig båtbyggare kan han själv hjälpa till vid ombyggnationer. Jan har ett gott sinne för humor, viktigt när man ska hitta lösningar i samarbetet, men också när man ska förhandla med myndigheter. Så är Jan med växande kompetens Ensjöholms föreståndare under 22 år!

Lik en renässansmänniska verkar det som om Jan lever flera liv på en och samma gång. För samtidigt som han arbetar hårt på Ensjöholm bygger han båten: Solvinda, en klenod! Och i båtklubben är han ordförande i många år. Somrarna med båten är oförglömliga för familjen som numera har två döttrar och en son. De ser upp till sin pappa Jan och han är en förebild för dem och senare även för barnbarnen. Han tycker att barnen skall få uppleva konst, och är man renässansmänniska, är vägen till Italien given... Och familjen ska ha det trivsamt, ett mysigt boende, huset växer och förändras under Jans skickliga händer, nya rum kommer till, allt ska vara estetiskt och vackert! Det blir ett hus som har så harmoniska proportioner, allt är gestaltat genom människans hand! Jan är i all stillhet också målare. Han målade flitigt i unga år och tog upp det igen senare i livet. Han har målat många tavlor, gärna landskap, skogar, havet och båtar. När han hade lämnat jordelivet stod en tavla i vardande på staffliet: en grön-blå renässansstämning med stora pelare och några gestalter, vars ansikten ännu inte var färdigmålade.

Jan led av en kronisk nervsjukdom, myasthenia gravis. Med tilltagande ålder blev verkningarna av sjukdomen och biverkningarna av medicinerna tydligare. Han kunde ibland få svårigheter med talet, han blev ofta trött. Brödernas död blev en tydlig markering i Jans liv. Det var som om krafterna inte riktigt ville komma tillbaka efter detta. Men Jans dramatiska döende kom för alla som en fruktansvärd överraskning. Det var hjär-

tat som brast, trots läkarnas outtröttliga insats på Linköpings sjukhus.

Det som i det yttre hade ett dramatiskt förlopp hade i det inre sin riktighet. Livet avslutades dramatiskt, men i inre harmoni, det kunde upplevas inte minst i samband med begravningen och den efterföljande sammankomsten. Stor tacksamhet för hans ousinliga vilja att hjälpa till lade en värmande aura över det hela. Livet var avrundat. Skepparn var med och styrde båten dit den skulle. Det är säkert ingen slump att bara några veckor innan, den 1 januari 2018, en av dem som har bott längst på Ensjöholm, Krister Eklund, gick över tröskeln. Vid minnesstunden för Krister lästes en dikt av Pär Lagerkvist, också som ett slags förebud för Jan Larsson död:

*"Snart är du död och vet ej att du glider på livets båt,
bort mot de andra landen,
där morgonen väntar dig på dolda stränder.
Oroas ej. Råds ej i uppblottstimman.
En vänlig hand lugnt ordnar båtens segel
som för dig bort från kvällens land till dagens.
Gå utan ängslan ner i strandens tystnad,
den mjuka stigen genom skymningsgräset."*

Felix Nieriker

MÖTEN MED UWE LEMKE

Uwe Lemke

* 1930 05 11 † 2017 10 25

OM ETT KÄNNBART SAMARBETE - några minnesord med anledning av Uwe Lemkes bortgång

Uwes och mina vägar korsade varandra vid ett par tillfällen några år efter milennieskiftet. Det skedde på ett seminarium och på en teaterföreställning.

Seminariet ägde rum i en lokal på Ridargatan i Stockholm och handlade om texten "Björnen och fiolspelaren". Uwe stod för ett av de förberedda inläggen. Han talade med flera referenser till Steiner om det förkristna firandet av en högtid, där björn-figuren stod i centrum, vid den tidpunkt då vi nu firar jul. Jag minns inte detaljer från den omfångsrika och gedigna utläggningen om björnens betydelse, speciellt i norra delen av jorden och företrädesvis i Ryssland, men känslan av närhet mellan människa och björn lever kvar.

2007 var Uwe en i publiken, då en mera ivrig än kunnig teatergrupp spelade "Katarina den Stora" på Frescati i Stockholm. Vi hade fört samtal kring Katarina, eftersom hon var tyska och blev rysk tsar, ett öde som lätt väcker antroposofens intresse, liksom det faktum att hon som kvinna till att börja med tog sej fram i världen med hjälp av hustrurollen men lyckades övervinna den begränsningen och gå vidare till en egen plattform för sina handlingar. Uwe och jag hade olika syn på, att det fordrades ett brott för att möjliggöra suveräniteten, vilken kanske beror på, att han inte subjektivt har behövt uppleva, vad som händer i världen, när en kvinna agerar utifrån sitt jag.

Jag var mycket tacksam för att Uwe - med sin yrkesmässiga förankring i kristendomen - ville vara med och penetrera betydelseerna i "Björnen och fiolspelaren". Jag blev också glad, när han tog sej tid att uppleva min eloge till Katarina. Amatörteater kan vara påfrestande, men Uwe tog det hela med gott humör och fokuserade på väsentligheterna: tsarskiftet från den malplacerade Peter till den värdefulla Katarina.

Lilian Goldberg

LÄSARBREV

Back to basics

Hugh Dransfield

I en artikel i Forum Antroposofi 3/17 (s 11) ställdes frågan om 'varför Waldorf-föräldrar inte frågar "nästa fråga", om antroposofin'. En mer relevant fråga är varför waldorflärarna inte frågar denna nästa fråga.

Karen Swartz Larsson snuddar vid svaret i sin Respons (till ett helt annat inslag) i FA 4/17 (ss 29/30). Hon skriver om den kärlek hon möter i de antroposofiska verksamheterna 'som genomsyrar platsen oavsett om de som jobbar där har någonsin läst ett föredrag om Steiner eller om det finns en bild på honom på väggen.'

Hon använder sig av två begrepp i sin Respons som bör synas lite närmare: 'kärlek' och 'de antroposofiska verksamheterna'.

Kortfattat handlar kärlekens viljande del om att ge eleven det som eleven behöver. Det förutsätter att man kan sätta sig så pass in i dennes situation att man förstår vad det är som behövs utifrån dennes egna premisser. Oavsett hur mycket naturligt talang man må ha i detta avseende måste den begåvningen ändå förbättras och förädlas. Det är ju hela poängen med livet – att man utvecklas. Och om man arbetar i en antroposofisk verksamhet är sättet att utvecklas naturligtvis genom antroposofin. Annars är det ju inte en antroposofisk verksamhet men någonting annat. Fake news antroposofi, kanske.

Hur tar man fatt i denna vidareutveckling? Inte som AS styrelsen tror i alla fall. Att påstå att 'Allmän Människokunskap' är en grundläggande skrift må gå an men att uppmana alla kollegier att studera den är en befängd idé (FA 3/17 'Perspektivet'). Den är ingen grundkurs utan en kurs som Steiner höll för de första waldorflärarna, många av vilka var handplockade efter att ha fått personlig andlig ledning av honom i årtal. Det finns en anekdot om att Steiner fick en fråga om att bilda ännu en skola i Tyskland. Det fanns inte tillräckligt många dugliga lärare, lär svaret har varit. I hela Tyskland! Snacka om att ställa höga krav. Men det är bara att läsa verk av Ernst Lehrs, W.J.Stein m.fl för att förstå att dessa lärare verkligen inte gick av för hackor, djupt insatta i antroposofin som de var. Då: handplockade av Steiner; idag: man tager vad man haver.

Min erfarenhet av att läsa 'Allmän Människokunskap' i ett kollegium där de flesta saknar nödvändig kunskap om antroposofin är att man gör så gott man kan men ändå stannar det vid en massa intellektuellt jollrande eller irrelevant tyckande.

Grundböckerna för såväl lärare som alla andra är 'Hur uppnår man kunskap om de högre världarna?' och 'Frihetens Filosofi'. Dessa övningsböcker leder den aktiva läsaren in i det imaginativa tänkandet som är nödvändigt för att ens börja fatta innehållet i 'Allmän Människokunskap'.

Tar inte läraren antroposofi på allvar har man då reducerat 'kärlek' till blott goda intentioner. Och som alla vet 'the road to hell is paved with good intentions'. En waldorflärare som saknar intresse för det antroposofiska är som en häst som leds till vattnet men vägrar att dricka.

Själva läroplanen är en inkörsport till antroposofi. Dvs den ursprungliga läroplanen, för dagens läroplan har kompromissats bort till en urvattnat skugga av sin forna storhet och har för allt för många blivit blott en checklista över kurser man prickar av. Att stapla kurs på kurs över 9 år är inte waldorft; det blir en atomisk skolgång i stället för en sammanhängande helhet i sann goetheanistisk anda.

Den ursprungliga kursplanen, dock, är inte bara en utvecklingspsykologi i praktisk utformning utan även en invigningsväg för lärare. Den fungerar, alltså, på flera plan; inte bara som en grund för pedagogiken men även som en handbok för den egna utvecklingen. Att fördjupa sig i kursplanen som antroposofisk stoff, från de allra första lektionerna i ettan och vidare, kan vara en mer gripbar väg att ta sig an antroposofi än ovannämnda boken. Det finns säkert gott med erfarenheter i kollegierna som kan belysa dess djup. Ett förslag bara.

Vad är en 'antroposofisk verksamhet'? En verksamhet där medarbetarna är antroposofier? Alla medarbetare? Några? Inga, bara det antroposofiska är inbyggt i systemet? System tenderar att bli rigida och dogmatiska, och kan således inte vara särskilt antroposofiska i egentlig mening. Bara för att det heter 'waldorfskolan' betyder inte att det är det i verkligheten. Om man saknar kunskap om antroposofi, hur kan man då veta om det är en antroposofisk verksamhet man arbetar i?

Antroposofiska verksamheter bygger på imaginationer, inspirationer och intuitioner som stiger fram när medarbetarna bearbetar antroposofin. Det är den inre verksamheten, det medvetna medi-

tativa arbetet, aka antroposofin, som är kärnan, och som alla borde jobba med i dessa verksamheter för att dessa ska kunna kallas antroposofiska.

Finns det överhuvudtaget några antroposofiska verksamheter kvar nuförtiden, eller är de bara skal och skuggor som svagt påminner om det som en gång var en storartad vision för hela samhället?

Poängen med detta inlägg är att det antroposofiska i verksamheterna håller på att försvinner som rök i en vintervind allteftersom det antroposofiska förtvinar i medarbetarkretsarna, oavsett hur mycket tid, uppoffring och kärlek de enskilda medarbetarna lägger ner på sitt arbete. Och inte får man mycket vettig hjälp från AS heller.

Jag avslutar med en Steiner citat från ett av den första Waldorfskolans kollegiemötena med Steiner. Tyvärr har jag den bara på engelska: "As teachers in the Waldorf School, you will need to find your way more deeply into the insight of the spirit and to find a way of putting all compromises aside ... As Waldorf teachers, we must be true anthroposophists in the deepest sense of the word in our innermost feeling."

Back to basics!

NYTT INITIATIV

Gävle-Dala Terapeutikum

Inger Nerdrum, Elisabeth Norman,
Ami Widahl, Beatrice Hallqvist

I den vackra, rekreativa och historiska bruksmiljön i Stjärnsund i Södra Dalarna, har vi startat ett terapeutikum hösten 2017. Vi är inhyta i det gamla brukskontoret, en vitrappad 1700-talsbyggnad med klocktorn inom herrgårdsområdet.

Stjärnsunds bruk grundades år 1700 av universalgeniet Christoffer Polhem och hans kompanjon Gabriel Stiernkrona. Man säger att industrins vagga stod i Stjärnsund, då man redan på 1700-talet startade ett manufakturverk här.

Drygt en mil från Stjärnsund ligger Dormsjö, där det finns en waldorfskola (Annaskolan) och en waldorfförskola (Snödroppen). Här finns även Dormsjöskolan, ett behandlingshem för pojkar med neuropsykiatrisk problematik.

MYSTERIEDRAMA

Inför sommarplaneringen!

Ulrike von Schoultz

Sista juniveckan spelar Järnas drama-grupp på Kulturhuset i Ytterjärna två mysteriedramer i sin helhet.

INVIGNINGENS PORT och SJÄLENS PRÖVNING

(Program finns på: www.antroposofi.nu och www.ytterjarna.se)

Arbetet med R. Steiners mysteriedramer väcker ständigt nya frågor!

Den här gången följer vi sambandet mellan Richard Wagners *"Parsifal"* och mysteriedramerna. Dramernas aktualitet framstår här på ett helt nytt sätt.

Richard Wagner ser Kristusmysteriets framtid i samband med skapandet av *"Parsifal"* och uttrycker det med orden:

"Så som de första kristna väntar jag på Kristi återkomst!"

Det som ännu var framtid under Wagners tid har blivit nutid!

Rudolf Steiner skapar dramerna utifrån den verklighet som Wagner längtade efter utifrån sin framtidssyn.

I första dramats första bild förkunnar sierskan Theodora Kristi återkomst. Hon slutar sin syn med orden:

*"Vad människosinnen såg
vid Kristi tid på jorden
det kommer själar att skåda
när tiden snart fullbordas."*

Michael Debus kommer i sina föredrag att spänna en båge från jagutvecklingen i Wagners Parsifal till Jagutvecklingen i R. Steiners mysteriedramer.

27 juni ägnas dagen åt en fördjupning av Wagners Parsifal med en eurytmiskt upptakt under ledning av Anne-Grethe Kumlander och en eurytmiskt avslutning på dagen med en nyskapelse av *"Sågen om Parsifalmyten"*, produktion Liselotte Vater, text Jürgen Vater.

Boken *"Parsifal, myten om den moderna människan"* av Michael Debus finns i svensk översättning på Robyge och möjliggör ett förberedande studium.

Mellan den 21 och 25 juli reser sex personer från Dramagruppen i Järna till Dornach i Schweiz för att medverka med spel och workshops på mötet:

Området Stjärnsund-Kloster-Dormsjö är en inflyttningsbygd. Många yngre familjer söker sig hit och det märks bl.a. på antalet barn, både i förskolan och i skolan. Centrum för permakultur finns i Stjärnsund. Man kan säga att området genom historien och även nu är ett pionärområde.

Vilka är vi och vad erbjuder vi?

Ami Widahl är diplomerad antroposofisk konstterapeut. Hon arbetar med enskild konstterapi och hälsomålning i grupp. Hon har även mottagning i Gävle.

Elisabeth Norman är diplomerad läkeurytmist och tillika rytmisk massör. Hon ger behandlingar med läkeurytmi, rytmisk massage och rytmiska insmörjningar. Hon erbjuder utöver det hälsoeurytmi i grupp.

Inger Nerdrum är diplomerad biografisk/antroposofisk samtalsterapeut. Hon arbetar med individuell samtalsterapi och handledning och dessutom biografiarbete i grupp.

Beatrice Hallqvist är legitimerad läkare och specialist i allmänmedicin med antroposofisk inriktning. Hon kommer för närvarande och har läkarmottagning 2 gånger/år.

Vi har lång erfarenhet av att arbeta med våra terapier. Vi märker att samarbete är viktigt och bl.a. stärker det terapeutiska höljet kring patienterna. Vanligast är att man går till en enskild terapi men terapierna kan också samverka, t.ex. att patienterna får samtalsterapi och massage under samma period. Patienten kan då komma in i en intensiv terapeutisk process. De antroposofiska medicinerna och egenvårdsbehandlingarna verkar naturligtvis in på ett stärkande och helande sätt.

Det skall sägas att vi är fristående terapeuter med enskilda firmor och att vi inte har några landstingsavtal.

Vi har redan nu människor från olika ställen i Sverige som kommer till våra terapier och behandlingar och vi välkomnar också i fortsättningen patienter boende utanför vårt närområde.

"Rudolf Steiners Mysteriedramen weltweit"

(R. St. mystery Dramas around the world) Programmet för dessa dagar går att ladda ner på: www.goetheanum.org

Ett varmt TACK till alla bidragsgivare som möjliggör att dramagruppen i Järna kan arbeta och utvecklas vidare.

Välkomna till mysteriesommaren 2018

ANNONS

Barnaårens betydelse för livet som vuxen

24 juni - 29 juni 2018 på Skillebyholm, Järna

Våra sinnen - Jordmån för människan

Vad vore livet utan sol på hud och fötter som sjunker ned i sval sand, utan dofter och samtal? Alla våra tolv sinnen ger oss näring och grund för verklighetsförankring och minnen. Sinnesnärvaro och nyanserad mångfald av autentiska intryck i lagom dos är jordmån för små och stora. Vi belyser detta tema genom föredrag och samtal, täljer och formar i färskt trä och möter örtagården i tidig morgonstund. Vi övar eurytmi, sång och berättande.

Vi inspireras av Skillebyholms natur och kultur. Denna biodynamiska utbildningsgård i Ytterjärna bjuder på rofylld miljö och läckra måltider direkt ur egna odlingar.

Välkomna till denna sommarvecka alla barnengagerade - alla föräldrar och pedagoger!

Medverkande: Anna-Stina Eriksson, Gudrid Malmsten, Charlotte Veber-Krantz, Amelie Wallmark, Eva Fröman, Martine Durant, Liselott Karlsson-Selén m.fl.

Kursavgift inkl. måltider och boende: Enkelrum 6450 kr, dubbelrum 6050 kr, sovsal 5375 kr.

Observera - antal enkel/dubbel-rum är starkt begränsat. Boka snarast!

Kursavgift inkl. alla måltider: 4350 kr. Kursavgift inkl. alla måltider utan frukost: 4050 kr.

Enbart kursavgift: 2735 kr.

Anmälan och information: Stiftelsen Skillebyholm, 15391 Järna

Tel: 08-55157785 Månd - torsd 9.00-12.00

www.skillebyholm.com

info@skillebyholm.com

Årsmöte för Antroposofiska Sällskapet i Sverige 2018

Kallelse till årsmöte lördagen den 14 april
kl 10–16 i Kulturhuset i Ytterjärna

Program för årsmötet

Välkomna till en öppen mötesplats,
10.00 och 12.15
i konferensrummet på Kulturhuset.

Vi samlas kring teman som-
Tidsfrågor och social kompetens
Korta samtal i mindre grupper
Introduktion till meditation
Eurytmi

Lunch 12.30–13.30

Minnesstund för de döda

Årsmötesförhandling 2018

Förslag till dagordning

1. Öppnande av stämman
2. Fastställande av röstlängd
3. Val av mötesordförande
4. Val av protokollförande och två justerare, tillika rösträknare
5. Fastställande att mötet är stadgeenligt utlyst
6. Fastställande av dagordningen

7. Verksamhetsberättelse 2017
 8. Revisorernas berättelser
 9. Fastställande av resultat- och balansräkning
 10. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
 11. Uppföljning av budget och verksamhetsplan
 12. Val av styrelse – valberedningens förslag
 13. Val av revisorer
 14. Val av valberedning
 15. Motioner och styrelsens förslag
 16. Fastställande av tidpunkt för höstmötet 2018
 17. Övriga frågor som rör föreningen
 18. Stämmans avslutande
- Grundstenen läses som avslutning

Verksamhetsberättelse Styrelsen

Styrelsen utvidgades efter årsmötet 2017 med 3 nya medlemmar. De var Karen Swartz, Daniel Håkansson och Erland Kornfeld.

Styrelsen konstituerade sig med Erland Kornfeld som ordförande och kassör och med Regula Nilo som sekreterare.

Mats-Ola Olsson var fortsättningsvis generalsekreterare.

Under 2017 har styrelsen fortsatt att arbeta på de sedan tidigare bestämda målsättningarna.

En av dessa har varit att bearbeta de ekonomiska förutsättningarna för det fortsatta arbetet. För att åstadkomma detta har vi sett att verksamhetsbidragens omfattning har minskat under de senaste åren. Under 2017 har vi lyckats förändra denna nedgång genom att aktivt intressera oss för vilka behov verksamheterna har för att kunna uppfylla sin målsättning att bedriva verksamhet enligt Rudolf Steiners intentioner (formulerat på ett för varje verksamhet unikt sätt).

Det som blir tydligt vid alla dessa samtal med styrelser och ledninggrupper/personer är att det inte finns ett gemen-

samt behov. Alla har sina egna utmaningar som inte går att tillfredsställa på samma sätt.

Ofta finns det en stämning i vår rörelse av att det inte finns något engagemang kring frågor om antroposofi. Erfarenheterna från alla möten är egentligen den motsatta. **Intresset och viljan är mycket stora** men vi behöver hitta vägar att mötas och **tid** för att dessa möten skall kunna äga rum.

Intrycket är att dessa möten behöver finnas i det verkliga livet- sociala medier, mail, telefon räcker inte till för att skapa den stämning som behövs för att relationen mellan antroposofiska sällskapet och verksamheterna verkligen skall **leva**.

Gensvaret har varit mycket stort, framförallt från företrädare för läkepedagogik och socialterapi som står för en stor del av bidragen till utveckling och forskning av antroposofi genom den fria högskolan för antroposofi.

Generalsekreterarbetet

Europeiskt generalsekreterarmöte i London, GB. (13.1-15.1)

Generalsekreterarmöte och årsmöte i AAS vid Goetheanum (3.4-9.4). Mats-Ola Ohlsson deltog. Elisabeth Ehrlich deltog i årsmötet och i ett förberedande möte för styrelsemedlemmar från landssällskapen.

Nordiskt styrelsemöte i Tusby, Finland (27.4-30.4). Erland Kornfeld,

Janne Silvasti och Mats-Ola Ohlsson deltog.

Europeiskt generalsekreterarmöte i Budapest, Ungern. (23.6-25.6)

Generalsekreterarmöte vid Goetheanum (7.11-10.11). Mats-Ola Ohlsson deltog.

Möte mellan ledningen av Kristensamfundet och Goetheanum-ledningen tillsammans med generalsekreterare. (10.11-12.11). Mats-Ola Ohlsson deltog.

Dessutom deltog Mats-Ola Ohlsson i en konferens om tregrening "How we will" i Los Angeles i september och i ett möte i allhelgonahelgen, Auschwitz arrangerat av SteinerBooks, USA.

Sektionsarbetet

Styrelsen har under 2017 försökt vara en bärare och understödjare av att de enskilda sektionernas arbete skall kunna fortsätta och utvecklas. Detta har skett framförallt genom samrådskretsens möten.

De enskilda sektionerna har haft möjlighet att presentera sitt verksamhetsråd på högskolekretsens träffar. Intrycket har varit att det verkligen händer mycket i sektionernas arbete.

Samrådskretsens arbete ledde också fram till möten med en organisationskonsult, Friedrich Glasl.

Kortkonferenser i Sällskapet

Som något nytt började vi till Mikaeli en serie med s.k. kortkonferenser. Mötena börjar fredag kl 19 och slutar följande dag kl 17. Planerade är sex stycken, två gånger per termin. Det första utgick från två tankar i Steiners Antroposofiska Ledsatser, att vi i mänskligheten - inte minst som antroposofier - bör fostra och kultivera två sorters tänkande, det naturvetenskapliga och det kristligt-mikaeliska. Under den första kortkonferensen undersökte vi vad detta kan betyda. Naturvetenskapen ger oss en skolning i objektivitet, men det kristligt- mikaeliska innebär att vi som iakttagare dessutom måste utveckla mer än objektivitet, vi måste utveckla ett medupplevande av världens lagbundenheter, för att på ett nytt sätt komma till det som förbinder oss som subjekt med världen som objekt.

En viktig orsak till att utvecklingen äger rum på jorden är sinnena. Dessa sinnen - och vårt medupplevande av naturen genom sinnen - tittade vi på den följande gången i november, under ledning av Thomas Lüthi och Helena Wätte m.fl. Till våren går vi så vidare med evolutionen och tiden, samt i maj iakttagarens roll i kvantfysiken.

Avgörande för serien, är att se på hur vi som iakttagare måste växa när vi på olika sätt konfronteras med naturrikerna. Vi tar fatt i antroposofin som en väg mot en vetenskap om det andliga, närmare bestämt människans jag. Antroposofin kunde kanske i sin essens sägas vara en vetenskap om jaget och om hur vi kan se spåren av jagets utveckling i all mänsklighetskultur.

Möten

Vintermöte

Redan tredje året i rad ägde Vintermötet rum på Waldorflärlarhögskolan i Bromma. Mötet har återigen varit välbesökt.

Att hitta tillgång till antroposofin och den unikt mänskliga genom ett estetisk perspektiv har bidragit till att sammankomsten tilltalade deltagarna på ett hjärtligt och värmande sett. Så stod i år Da Vincis målning "Nattvarden" i fokus som vi fick möta ifrån fyra olika perspektiv, inspirerad ur fyra olika sektioner som på sitt sett gav deltagarna en fördjupad tillgång och förståelse till verket.

Årsmöte, 1 april i Järna.

Höstmöte, 11 november i Järna.

Läs arkiv hemsida!

Publikationer

* Forum Antroposofi utkom fyra gånger med en upplaga på 2200 ex. Redaktionskommitté:

Tobias Ossmark, Felix Nieriker, Göran Nilo, Bo Werner Eriksson, Karen Swartz Larsson. Projektledare: Joel Hallklint. Kontaktperson i styrelsen: Karen Swartz Larsson.
* Webb: www.antroposofi.nu, facebook.
Redaktör: Joel Hallklint.
Sekretariat och servicefunktioner Joel Hallklint 50% tjänst. Uppgifter: Medlemsregister, ekonomisk administration, medlemskommunikation, mötesadministration m.m.

Medlemstatistik

1461 medlemmar i december 2016
+23 medlemmar 2017 (2016 +25)
+ 2 inflyttad ifrån annat landssällsk. 2017
- 30 medlemmar sade upp sitt medlemskap 2017 (2016: -25)
-16 medlemmar meddelades avlidna 2017 (2016: -15)
- 1 flyttade medlemskap till annat landssällskap 2017
1439 medlemmar i december 2017

Valberedningens förslag till årsmötet

Vid förra årsmötet valdes tre nya personer in i styrelsen och den består nu av sju medlemmar inklusive generalsekreteraren. Vi föreslår inga ytterligare nyval till detta årsmöte. I tur för att omväljas för en period av två år står Janne Silvasti. Valberedningen står till förfogande för att omväljas för ytterligare ett år.

Valberedningen föreslår: Omval av Janne Silvasti till styrelsen, omval av Torsten Lundberg som internrevisor samt omval av sittande valberedning.

Botvid Aquilon, Nina Ljungquist, Felix Nieriker

Sektionsområdet inom den Fria Högskolan för Antroposofi

Den Fria Högskolan för Antroposofi har olika verksamheter.

Ett regelbundet arbete för medlemmar i den Fria Högskolan för Antroposofi utgör klasstimmarna som genomförs sedan lång tid tillbaka på flera orter i landet. Det är ett arbete där olikartade upplägg har utvecklats på olika platser.

Ett annat uttryck för den Fria Högskolan är sektionernas verksamhet. Vid Goetheanum i Dornach finns 11 olika sektioner som har ett ständigt pågående arbete inom sina respektive områden:

- Allmänna Antroposofiska sektionen
- Matematisk-Astronomiska sektionen
- Medicinska sektionen
- Naturvetenskapliga sektionen

- Lantbrukssektionen
- Pedagogiska sektionen
- Sektionen för bildande konst
- Sektionen för talade och musicerande konst
- Sektionen för humaniora
- Socialvetenskapliga sektionen
- Ungdomssektionen

En hel rad olika verksamheter och arbetsområden som har fått förnyande inspiration genom antroposofi, har i sektionernas verksamhet ett gemensamt organ. Aktiviteten i de olika sektionerna sträcker sig över ett brett område med forskning, samråd, koordination, sammankomster, konferenser, publikationer med mera. Varje sektion har en eller flera sektionsledare med medarbetare och olika arbetsgrupper som rådgör och stöder sektionens arbete och dess utveckling.

I ett flertal länder har under årens lopp i olika grad, sektionsbildningar kommit till stånd i samråd med sektionerna i Dornach. Sektionerna inom respektive land har ett självständigt arbete samtidigt som det vårdas ett starkt samarbete med sektionerna i Dornach.

För många år sedan tog Arne Klingborg initiativ till att sektionsbildningar även kom igång i Sverige. Så har till exempel den pedagogiska sektionen och lantbrukssektionen under många år haft regelbundna aktiviteter och sammankomster.

I sektionerna finns möjlighet att initiativbärande personer inom ett arbetsområde träffas och samråder. Det är något helt speciellt med att arbeta med antroposofi inom ett visst område och därigenom företräda antroposofi. Å ena sidan är detta helt individuellt utifrån den egna personligheten och egna erfarenheter. Å andra sidan är det inte bara ens egen sak, då det samtidigt finns andra människor som också företräder antroposofi i samma område. För att det ska få den bredd som uppgifterna förutsätter och att det inte bara är ens ensak, är det värdefullt, utvecklande och rentav nödvändigt att träffa andra människor som är verksamma inom samma område för att lära sig av varandra, med andra ord att samråda. Fruktbarheten och nödvändigheten av ett sektionsarbete är en erfarenhet som vi i Sverige inte minst i sektionen för lantbruk och näring har gjort under många år.

Det intressanta är ju att flera olika livs-områden har inspirerats genom antroposofi. Namnet sektion gör uppmärksam på att det bara är frågan om en del av ett större, mer omfattande sammanhang.

Det blir tydligt när man ser på arbetet vid Goetheanum i Dornach. Där träffas varje vecka styrelsen för det Allmänna Antroposofiska Sällskapet samt sektions-

ledarna. Tillsammans utgör de Goetheanumledningen som startades 2012. Det är ett samarbete och samråd som har utvecklats till ett ytterst fruktbart sammanhang. Där finns möjlighet att öppet belysa frågeställningar från helt olika sidor och komma fram till gemensamma initiativ och omdömen. Ett organ som har högt i tak och som arbetar kollegialt och mycket konstruktivt. Det har blivit till ett forum där nytt skapas genom faktiska möten och samarbete mellan representanter för olika arbetsfält.

Också i Sverige har många verksamheter inspirerats av antroposofi. Nya verksamheter har startats över hela landet. Det är lätt att det egna arbetsområdet tar hela uppmärksamheten i anspråk. Samtidigt har det vartefter blivit tydligt, att ökat samarbete har möjlighet att kunna ge ett mervärde för alla. Ibland kan helheten vara mer än summan av sina delar.

I februari 2016 bjöds företrädare för de olika sektionerna i Sverige in till ett samråd kring frågan: kan vi stärka samverkan mellan Antroposofiska Sällskapet, sektionerna inom Fria Högskolan för Antroposofi och verksamheterna? Där bearbetades bland andra följande frågeställningar:

- Hur kan ett sektionsarbete motsvara de uppgifter och frågor som kommer oss tillmötes i livet?

- Hur kan klassarbetet inspirera livet i verksamheterna?

- Hur kan sammankomster gestaltas för människor som idag har ansvarsuppgifter inom antroposofiskt inspirerade verksamheter och som vill vara med och gemensamt bära och vidareutveckla hela den antroposofiska impulsen inom alla sektionsområden?

- Hur ser ett forum ut där medarbetare i verksamheterna kan bearbeta existentiella frågor?

- Hur kan vi hjälpa varandra att förstärka ett antroposofiskt förhållningssätt i verksamheterna?

Arbetet med dessa övergripande frågor väckte intresse för att träffas igen. Ett sektionssamråd bildades som sedan har träffats 5 gånger om året. I samtal konstaterades att det har varit svårt att skapa en fruktbar och inspirerande samarbetskultur i samma utsträckning som olika verksamheter har utvecklats. För att komma underfund med vilka faktorer det är som hindrar samarbetsandan att utveckla sig mellan oss, bjöds våren 2017 Friedrich Glasl in. Han har lång erfarenhet inom organisationsutveckling och har arbetat med stora företag och i internationella konfliktzoner. I utvecklingsarbetet vid

Goetheanum som ledde fram till bildandet av Goetheanumledningen har han också haft en avgörande roll.

Till arbetsdagen med Friedrich Glasl bjöds olika personer in med ledningsfunktioner inom antroposofiskt inspirerade verksamheter. Sammankomsten var inspirerande och fortsättning planeras till slutet av maj i år.

Sektionssamrådet har tagit initiativ till att gestalta innehållet i Högskolekretsens sammankomster sedan januari 2017. Aktiva sektioner i Sverige belyser var sin gång existentiella frågor inom respektive arbetsområde. Högskolekretsen träffas fyra gånger om året. Hittills har fem sektioner kunnat ge inblick i sitt pågående arbete samt aktuella frågeställningar. Till dessa sammankomster i högskolekretsen har respektive sektion möjlighet att bjuda in gäster från sitt arbetsområde att delta i det aktuella mötet.

Sektionssamrådet fortsätter att träffas och vill bidra till att stärka medvetenheten och arbetet i de olika sektionerna. För att antroposofin ska kunna vidareutvecklas som en gemensam angelägenhet, samt för att motverka splittringstendenser, kan det vara viktigt att stärka samverkan mellan Antroposofiska Sällskapet, sektionerna inom Fria Högskolan för Antroposofi och verksamheterna. Detta är i högsta grad en gemensam utmaning!

Thomas Lüthi

Allmänna sektionen

Fria Högskolan vill vara ett kraftfullt bidrag till att lösa de svåra samhällsfrågorna.

Arbetsmetoden är tvåfaldig.

Det handlar å ena sidan om att gå inåt i det meditativa. Detta innebär att söka efter den egna inre stödpunkten som kan leda till idéer och nya initiativ.

Det handlar å andra sidan om att ta med erfarenheterna från den inre vägen in i kultur- och samhällslivet. Erfarenheterna man gör där blir till en fördjupad självkännedom.

En del av verksamheten i Fria Högskolan består i det arbete som alla medlemmar dagligen gör i det de försöker representera, "stå upp för" antroposofin i sina liv. En annan del är olika former av samverkan i olika grupperingar och projekt.

Det kan ske dels mellan medlemmar, dels med medlemmarna i Antroposofiska Sällskapet och dels med andra som ser något intressant i antroposofin och dess yttringar.

Allmänna sektionen är således alla medlemmar i Högskolan medlemmar av.

Inom allmänna sektionen i Sverige finns några arbetsgrupperingar:

-Klasstimmar - Meditationsarbete

Under 2017skedde det gemensamma arbetandet av meditationerna i Högskolan i olika grupper, bl a i s.k. klasstimmar, på 10 orter i Sverige: Umeå, Dormsjö, Örebro, Stockholm, Järna, Norrköping, Göteborg, Växjö, Kalmar och Baskemölla (Skåne). De personer som tagit på sig att förmedla de speciella meditationer som man arbetar med inom Högskolan kallas klassansvariga. Under året avled Lars Fredlund som varit klassansvarig i Lund och Växjö. Hester Renouf påbörjade ett arbete i Baskemölla. Per-Erik Jonsson blev ny klassansvarig i Stockholm. I december var det 18 klassansvariga. Mer information om vem som är ansvarig på vilken plats finns i Forum.

- Högskolekollegiet.

De klassansvariga möts 2 ggr/år under 1 ½ dag på olika platser. Dessutom deltar generalsekreteraren. Denna konstellation bildar högskolekollegiet. Här sker ett samråd vad gäller nya initiativ framför allt vad det gäller arbetet med meditationerna. Ett fördjupande forskande arbetet med meditationerna ger ett bra stöd för detta. Det sker också ett samråd dels om läget i den antroposofiska rörelsen i världen och även om andra initiativ. En viktig del är också ett forskningsarbete kring intentionerna med Högskolan och Sällskapet. Man möter även högskolemedlemmar på platsen.

Översättningen av Rudolf Steiners s. k. repetitionstimmar trycktes i början av 2018 så som de tidigare två översatta volymerna med klasstimmar.

- Högskolekretsen.

Högskolekretsen består av högskolemedlemmar som vill rådslå om läget för den antroposofiska rörelsen. Den har möten 4 ggr/år, söndagar, under 3 ½ timme i Kulturhuset i Ytterjärna.

Mer om Högskolekretsen på annan plats i verksamhetsberättelsen.

Det finns också andra initiativ som är rotade i antroposofin och där man vill stå för och representera den i samhället.

- Antroposofiska Sällskapetets styrelse vill verka för antroposofi i Sverige och arrangerade därför bl.a. möten och seminarier om antroposofi i Kulturhuset i Ytterjärna.

- Mysteriedramer uppfördes i Kulturhuset i Ytterjärna i juni.

- Tankesmedjan Dialog arrangerade seminarier i Ytterjärna om antroposofisk

kunskapsteori. Under 2017 påbörjades en serie om tregreningen.

- INSAM, är ett diskussionsforum i Ytterjärna för representanter för antroposofiska verksamheter om situationen för dessa verksamheter.

- Antroposofiska Sällskapet arrangerade offentliga meditationskurser- och retreatar i antroposofisk meditation på Kulturhuset i Ytterjärna.

- Järna akademi arrangerade kurser i antroposofisk människokunskap i Ytterjärna.

Dessutom sker kontinuerlig publicering på 2 internetsajter om antroposofi:

- Ytterjärnaguiden (ytterjarna.se) som samordnar och publicerar offentligt antroposofiska initiativ i Ytterjärna.

-Ytterjärna Forum (ytterjarnaforum.se) som publicerar inlägg om antroposofi och närliggande tankar och initiativ.

Kulturhuset i Ytterjärna är som byggd med sin arkitektur i sig ett uttryck för antroposofi.

Anna Hallström

Socialvetenskapliga sektionen

Mänskighetens framtid är helt beroende av i vilken grad människor kan komma samman och gemensamt utveckla idéer och initiativ i förhållande till de aktuella nödsituationer som överallt visar sig, på såväl det lokala som det globala planet .

I vägen för utvecklingen står gruppegoistiska särintressen som kolliderar med varandra men också bristande förståelse för fundamentala lagbundenheter i det sociala livet och hur dessa hänger ihop med hur människan är konstituerad.

Rudolf Steiner ville med sina tankar om den sociala tregreningen visa på sambandet mellan olika sidor av människans väsen och hur de motsvaras av olika samhälleliga funktioner.

Att inte ta hänsyn till dessa sammanhang leder till systemfel som kan liknas vid olika sjukdomstendenser i samhällsorganismen.

I sektionsarbetet har vi haft ett kontinuerligt studium av boken "Social framtid" som är en föredragsserie av Rudolf Steiner som avhandlar frågor kring kulturliv, rättsliv och näringsliv.

De olika områdena verkar ständigt in i varandra men har ändå distinkta "arketypiska" kvalitéer som det är nödvändigt att identifiera och ta hänsyn till.

Vid ett sådant studium så kan man märka nödvändigheten av att ha tid att samtala med varandra för att komma åt olika aspekter som ofta ligger förborgade

bakom tidspräglade föreställningar och tankebanor .

Tregreningen är inget "program" som ska tryckas på verkligheten, utan ett sätt att avläsa och tydliggöra karaktären av olika funktioner i samhället vilket kan leda till inspirerande idéer för samhällsförändringar .

I sektionsarbetet har vi även haft ambitionen att esoteriskt fördjupa förståelsen av olika kvalitéer som rör människan och världen genom att knyta an till olika motiv ur "1:a klassen".

En tematik som funnits med som riktningsgivande för arbetet har varit "jordens nöd" dvs.människors faktiska nöd på jorden.

Utän denna bakgrund riskerar allt tal om sociala frågor att förlora sig i verklighetsfrämmande abstraktioner.

Dick Tibbling

Medicinska sektionsområdet

I december 2016 påbörjades ett initiativ för högskolemedlemmar att träffas inom det medicinska och läkepedagogiska/socialterapeutiska sektionsområdet (läkepedagogik och socialterapi hör till medicinska sektionen vid Goetheanum).

Initiativet fick ett positivt gensvar och har fortsatt under 2017 med intentionen att samla de olika yrkesgrupperna som verkar inom medicin, terapi och omsorg till samtal och gemensam besinning för att stärka den antroposofiska medicinska rörelsen i Sverige.

Impulsen har inte utgått från viljan att skapa en formaliserad organisation utan ur ett behov av att träffas i en anda av förtroende och värme.

Teman som har aktualiserats har varit:

De olika sektionsområdena inom Högskolan som organ i en levande social organism.

Psykofarmakas verkan i människan och i samhället.

Läkeurytmi som terapi vid psykisk ohälsa.

Presentation av aktuell litteratur.

Planering av äldreboende i Järna som möjligt uttryck för samverkan mellan olika sektionsområden.

Rafaeliska och mikaeliska sjukdomar.

Vad kan den antroposofiska medicinen särskilt bidra med vad gäller tidens sjukdomstendenser?

Framtiden för Vidarkliniken och Vidar vårdcentral.

Under hösten inbjöd sektionen till sammans med Antroposofiska Sällskapet, Matthias Girke till ett möte i Järna.

Matthias Girke och Georg Soldner är nya ledare för den medicinska sektionens arbete vid Goetheanum. Tanken var att båda skulle komma men Georg Soldner fick förhinder.

Under sitt korta besök hann Matthias Girke träffa olika kretsar av människor verksamma inom det medicinska fältet. Han höll också ett föredrag om inriktning av arbetet inom medicinska sektionen mot de fem s.k. fokus områdena (case projekten) med "värme" som övergripande tematik.

Temat "värme betydelse" blev till ett motiv som vi bestämde oss för att arbeta vidare med i sektionen och belysa i relation till livscykeln och olika sjukdomssituationer.

Ett inspirerande motiv som han berättade som gällde sjukhuset Havelhöhe i Berlin som har genomgått en förvandling från traditionellt skolmedicinskt sjukhus till ett sjukhus med antroposofisk medicinsk inriktning.

Förvandlingen har slagit mycket väl ut och lyckats övertyga även den från början skeptiska medarbetarskaran som hade sin skolmedicinska bakgrund med allt vad det innebar av fördomar och förutfattade meningar om komplementär medicin.

Mötet med Matthias Girke upplevdes som början på ett närmare samarbete mellan det medicinska arbetet i Sverige och sektionen vid Goetheanum.

Dick Tibbling

Årsredovisningen följer inte med i webb-versionen av nr 1-2018.

Kalendarium för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där kan finnas annonser för nya händelser och möten!
antroposofi.nu/kalender

Anmälningar till sällskapets aktiviteter görs, om inget annat nämnts, till sekretariatet på: 08-554 302 20 eller kontakt@antroposofi.nu

14 april

Årsmöte i Antroposofiska Sällskapet
Se kallelse i denna tidning.

14 april

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Kulturhuset i Ytterjärna
Vi möts kl 18 i en enkel måltid (ingen upp-
värd eller kladdig mat. Det finns ingen
tillgång till kök, så medtag även eget pors-
lin). Förslagsvis snittar, piroger, bröd el
chips etc. Och nåt att dricka.

Månadsbetraktelsen utgår från månaden,
djurkretsen. Vi ger också rapport eller be-
traktelse av sektionerna i den fria högsko-
lan för antroposofi/andevetenskap, med
dess elva sektioner för olika livsområden,
som har sitt centrum i Goetheanum.

Utöver månadsbetraktelsen (som vi gör
tillsammans i krets) så har vi avslutnings-
vis en öppen scen där den som vill gärna
får läsa en dikt, sjunga en sång mm.

Det är "drop in" under kvällen, man kom-
mer och går som man vill. Det finns bus-
sar från Järna som passar ganska bra, även
med Pendeltåget. Annars är ju samåkning
förträffligt. Frivilligt inträde går till An-
troposofiska sällskapet.

Hjärtligt välkommen!
Värdskap/samordnare: Markus Tibbling
Mer info på: antroposofi.nu/kalender

17 april

Bildsektionen

Pehr Sällström: Konstskapande ur
dialog med tingen. Om Martin Bubers
konstsyn.
På Prisma arkitektkontor i Järna
kl. 19.00.

12 maj

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Kulturhuset i Ytterjärna
Hjärtligt välkommen!
Mer info på: antroposofi.nu/kalender

18-19 maj

Observatörens roll i den fysiska världen - med exempel från kvantfysiken

Kortkonferens nr 4 (av 6), Kulturhuset i
Ytterjärna

Vi har nu kommit fram till den fjärde av
våra sex kortkonferenser, där vi på olika
sätt arbetar med en förståelse av jagets ut-
veckling och uppgifter. Vi började med de
två språken vi måste lära oss, naturveten-
skapens och Mikael's språk. Därefter har
vi sett på vad det levande i naturen lär oss
om att inte glömma bort att betraktaren är
en del av just det fenomen han iakttar. Vi
har sedan behandlat evolutionen, det fy-
siska uttrycket för människans utveckling
på jorden, som visar att livets mest tydliga
kännetecken är idel inneboende avsikter
och strävan mot autonomi.

Denna konferens går vidare med iaktta-
garen som en oundgänglig del av det fe-
nomen man vill iaktta. Detta visar sig sig
tydligast i den fysiska världen, särskilt i
den mycket lilla världen, kvantfysikens
värld. Johannes Köhl, ledare för den na-
turvetenskapliga sektionen vid Goethe-
anum bidrar med exempel här.

I detta mikrokosmos, som ligger till grund
för den newtonska fysikens makrokos-
mos, visar sig fenomenen, som inte är så lätta
att märka i den klassiska fysiken. Förutom
att experimenten visar på att observatö-
rens handlingar alltid påverkar förloppen,
finner vi här överraskande fenomen som

samtidighet och sammanflätning (entang-
lement), samt komplementaritet (att kvant-
fenomen har en dualitet, beroende av mät-
metod visar de sig som antingen våg eller
som partikel). Vi har osäkerheten - vi kan
inte lokalisera ett kvantum exakt, bara
med en viss sannolikhet. För att nu nämna
några kända exempel.

Allt detta pekar på att den fysiska världens
egenskaper är långt mer komplexa än vi
tidigare trodde i den klassiska fysiken,
eller på att en annan värld än den fysiska
genomstrålar denna fysiska värld och blir
särskilt synlig i dess gränsområden. Oav-
sett detta, blir resultatet - skall du verk-
ligen förstå vad som sker - och inte bara
registrera det och stoppa det i »gardero-
ben« - så måste du förändra dig själv och
ditt tänkande. Vetenskapen verkar upp-
fostrande på forskaren, inte bara indirekt
avseende forskningens instrument och
metoder, men också direkt, avseende fors-
karen själv och hans sätt att tänka.

I nästa konferens går vi vidare från detta
behov av inre utveckling hos forskaren
till att gälla oss alla - hur finner vi frukt-
bara strukturer avseende själviakttagelse,
forskning över oss själva?

Fredagen 18 maj
19.00 - 21.00 Kort introduktion till pro-
gramserien (Daniel Håkanson), därefter:
Observatörens roll. (Johannes Köhl)

Lördagen 19 maj
10.00 Nyckelpunkter i framväxten av den
nya fysiken (Johannes Köhl)
Inledning och samtal till temat
12.00 Paus
13.30 Eurytmi (Regula Nilo)
14.00 Inledningar och samtal till temat
15.00 Kaffepaus
15.30 Avslutande samtal
17.00 Mötet avslutas

Hjärtligt välkomna!

Praktiska upplysningar:
OBS Konferensen hålls på engelska!
Frågor och synpunkter kan framföras på
svenska.
Mötet inkl kaffe är fritt för medlemmar.
Övriga 200 kr.
Lunchmöjlighet finns i Kulturhuset och i
Matbygget.

Norrköpingsgruppen

Antroposofiska Sällskapet Norrköpingsgruppen är en lokal sammanslutning av medlemmar i det Allmänna Antroposofiska Sällskapet. Sällskapet har till syfte att bära en fri högskola för antroposofisk forskning. Denna högskola strävar efter att finna och formulera andliga lagbundenheter på olika verksamhetsområden, som de vanliga forskningsmetoderna eller tanke- och synsätten inte kommer åt. Denna antroposofiska forskning är integrerad i många olika kulturområden där verksamheten bygger på antroposofi, t.ex. waldorfpedagogik, biodynamiskt jordbruk, antroposofisk läkekonst, läkepedagogik, olika konstarter som arkitektur, eurytmi m.m.

Norrköpingsgruppen har en lokal för sammankomster och där finns ett bibliotek med huvudsakligen böcker och föredrag av Rudolf Steiner.

Biblioteket har öppet tisdagar 18.00 – 18.30 under tiden september till och med maj. Övrig tid: kontakta någon i styrelsen. Hagebygatan 69, Norrköping. Tel: 011-183500. E-post: antroposofi.norrkp@telia.com. Program med öppettider mm: antroposofi.nu/norrköping

Se kursutbud på hemsidan!
www.antroposofi.nu/norrköping

21 april

Workshop med eurytmi
”Hur kan jag arbeta med tanke, känsla och vilja i min egen utveckling?” Medverkande: Göran och Charlotte Krantz. Se hemsidan/program för mer info!

Stockholmskretsen

OBS nya öppettider:
måndag - torsdag kl 14-17
STÅNGT: fredag.
- Vi har Café måndagar kl. 14-17

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige. Stockholmskretsens uppgift är att ”initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd”. Detta sker bland annat genom att tillhandahålla lokalen på Hagagatan 14 för olika verksamheter. Där har vi också ett bibliotek och försäljning av antroposofisk litteratur.

Är du medlem i Antroposofiska sällskapet kan du också bli medlem i Stockholmskretsen genom att sätta in årsavgiften 300 kr på Stockholmskretsens nya bankgirokonto 474-3167. Märk avin ”Medlemsbidrag” och vilket år det gäller.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in en valfri summa på samma konto (ange ”Gåva”). Vår verksamhet kan endast till en del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.

Bokhandel, bibliotek och antikvariat
Hagagatan 14, 113 48 Stockholm tel
08-34 87 41 (T-bana Odenplan, nära
Stadsbiblioteket)
Antroposofisk litteratur på svenska,
tyska och engelska.

Ordförande:
Annika Stigdotter tel 660 93 13
e-post:
stockholmskretsen@antroposofi.nu
Hemsida:
www.antroposofi.nu/stockholm
På Facebook:
Stockholmskretsen – Antroposofiska
sällskapet

Kursverksamheter

- Luncheurytmi/ Friskvårdseurytmi (hygieniska övningar)
- Målning vått-i-vått
- Måla med växtfärger eller olja

Se kursutbud på hemsidan!
www.antroposofi.nu/stockholm

Övernattning kan ordnas genom Ytterjärna Hotell.

Datum för kommande kortkonferenser:
del 5 Mikaeli hösten 2018, med Michaela Glöckler, del 6 senhösten 2018

9 juni

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Kulturhuset i Ytterjärna
Hjärtligt välkommen!
Mer info på: antroposofi.nu/kalender

24-29 juni

Mysteriedrama

Förvandlingskrafter
I Rudolf Steiners Mysteriedramer
Invigningens port och Själens provning

Rudolf Steiners två första mysteriedramer visas i sin helhet. Välkommen!
Biljetter bokas på: 08 554 302 00
Biljetter kan även köpas i Kulturhusets reception fram till 30 min innan föreställning.

Läs hela programmet på:
www.ytterjarna.se

30 juni

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Kulturhuset i Ytterjärna
Hjärtligt välkommen!
Mer info på: antroposofi.nu/kalender

11 augusti

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Kulturhuset i Ytterjärna
Hjärtligt välkommen!
Mer info på: antroposofi.nu/kalender
Kommande datum är: 8/9, 6/10, 10/11, 8/12.

Studieforum

Fria forumet för RS studier

Måndagar 18.30

Omkostnad: 20 kr per gång

Hur får man ordning på skolningsvägen när den beskrivs så olika i Rudolf Steiners böcker och föredrag?

Självständigt och tillsammans kommer vi att söka upp och lära känna denna process. Här krävs en vilja till självstudium!

Alla är välkomna!

Antroposofiskt bibelstudium

Varje fredag 18.00 har vi antroposofiskt bibelstudium – om det inte är något annat evenemang i kalendariet.

För info: Ring Sergeij Almstedt
tel 08-34 87 41 måndagar & onsdagar mellan kl. 14-17

e-post:

stockholmskretsen@antroposofi.nu

Kalendarium

"Att leda vårt arbete in i omvärlden"

Lokal: Hagagatan 14

Evenemang/föredrag kostar

100 kr; pens/stud: 80 kr

Helafton/ Gästföredrag kostar

150 kr; pens/stud: 100 kr

Endast kontant betalning!

Torsdag 29 mars kl 19

OBS veckodagen!

Påskföredrag, Mikael Gejel

Söndag 8 april kl 18

Kreativ musikafton

Tisdag 17 april kl 19

Människokunskapen som källan till den pedagogiska fantasin, Bengt Aquilon

Söndag 13 maj kl 18

Kreativ musikafton

Tisdag 15 maj kl 14

Eurytmiföreläsning för barn

Tisdag 15 maj kl 19

I dialog: Swedenborg och Steiner - de andliga planen och en andlig utveckling
Andreij Vashestov och Sergeij Almstedt

Torsdag 17 maj kl 10

Eurytmiföreläsning för barn

Tisdag 29 maj kl 19

OBS! fritt inträde - gåvor emottages!
Presentation av tema under antroposofisk bearbetning, Sergeij Almstedt och Olov Foberg

ANNONS

Sommeruker spirituell økologi

**Metoder i ånds forskning i nordisk natur
Form- og livskrefter i landskapet
Empatisk naturobservasjon
Meditasjonsforskning
Etergeografi**

Språk: Tysk, engelsk, norsk

Meløya (Nordland) 3.-14. juli 2018

valgfri ekskursjon til Lofoten 14.-18.

juli; første uka 3.-8. juli kan evt. bookes

separat

Dirk Kruse: Å møte naturens vesen(er)
– gjennom imaginasjon, inspirasjon og intuisjon

Dr. Manfred Schleyer: Kraftvirkninger i naturen – mennesket og det levende
Martin Hollerbach: Trær, kulturlandskap og biodynamiske preparater

Organisert av: BALDRON Ideell

Forening - baldron.org. Youtube:

Baldron TV

Sommerukene "Spirituell økologi"

ønsker å invitere til å øve sammen i

praksis å "lese i naturens bok", i en

sommerretreat med ekskursjoner - under en høy nordisk himmel med midnattsol.

Tre kvalifiserte spesialister innen

spirituell naturforskning vil bidra til

plenums- og arbeidsgrupper: Dirk Kruse,

Dr. Manfred Schleyer, Martin

Hollerbach.

I tillegg gjesteforelesere og tilbud for

healing og selvutvikling.

summerweek.baldron.org

facebook: baldron.no/events

ANNONS

Sophia Foundations vänner bjuder in till seminarium:

Att arbeta med den helande gral impulsen i vår tid

**Tisdag 31 juli kl.16.00 - Lördag 4 augusti
2018 kl.21.00**

med bidrag från HARRIE SALMAN,
CHRISTINE MARIA HÖLZER och
andra
samt CHOREOCOSMOS med eurytmist
MARIA LINDEN och andra

(inspirerat av Robert Powells, Estelle
Isaacsons och Rudolf Steiners arbeten)

med läsning av ESTELLE ISAACSONS
visioner kring de dagliga temana

Seminarieret äger rum på Hästholmens
Bygdegård vid Omberg nära sjön Vättern
och hålls på svenska och engelska
med översättning.

Den Heliga Gralens källa flyter ur den gudomliga skapande kärleken, vilken strålar ut från skapelsens hjärta. Den utgöts för oss genom Kristus Jesus nåd vid Hans död och uppståndelse. Kärleken för Gralens substans utvecklar sin skepnad över tid. Den som söker den Heliga Gral söker sitt sanna jag i gemenskap med det gudomliga "Jag är". Heliga Sophias feminina kraft i våra själar förbereder på nytt våra hjärtan och sinnen för att ta emot Kristus i Hans återkomst, nu inom naturriket. Vi kan bära Gralsfrågan: "Vilka är vår tids behov?"

Kostnad för seminarieret: 2500 kr (inkl. förfriskningar, gemensamma luncher + 2 kvällsmål).

För mer information samt utförligt program kontakta:

ingridfraser1@gmail.com

ANNONS

MeF –

Vi är fackförbundet för alla medarbetare i de antroposofiska verksamheterna. Vårt uppdrag är att arbeta för samverkan mellan jämlikar – i levande organisationer!

MeF är till för alla medarbetare oavsett vad man arbetar med. MeF ger medlemmarna stöd utifrån en unik kombination av kunskap i arbetsrätt och bred erfarenhet av antroposofisk självförvaltning.

Vi har god kännedom om antroposofiska verksamheters olika särart, organisation och kultur samt vilket särskilt stöd medarbetarna i antroposofiska verksamheter kan behöva.

Vår nya avtalspart

Vår nya avtalspart: Arbetsgivaralliansen TRIA. Under 2017 upphörde HF med sin verksamhet och istället bildades en ny bransch inom Arbetsgivaralliansen: TRIA, som är en förkortning av Tregrening i arbetslivet.

De centrala avtal vi har med TRIA är tills vidare i form av sk "Hängavtal" på Arbetsgivaralliansens avtal: "vård/omsorg" och "skola/utbildning". Hängavatlen har TRIA tecknat med Medarbetareförbundet, Kommunal, Lärarnas Samverkansråd och Vision.

Lokal avtal

I anslutning till detta behöver de lokala avtalen ses över. MeF arbetar just nu mycket med att hjälpa alla verksamheter att ta fram nya lokala avtal.

Kansliet i Järna

Vårt kansli är bemannat de flesta dagar på oregelbundna tider. Vi ofta är på resa till medlemmar på arbetsplatser runt om i landet.

Enklast når du oss via mail info@mef.se eller på våra telefoner:
Per Hallström 0736-849 366
Helena Yli-Koski 0704-14 94 34.

Bli medlem du också!

Styrelsen och medarbetarna genom Per Hallström och Helena Yli-Koski

ANNONS

**Gävle-Dala Terapeutikum
mottagning i Stjärnsund****Södra Dalarna**

Tidsbokning läkarmottagning 13/4 2018:
0225-81003, 070-6577622

Biografisksamtalsterapi:

Inger Nerdrum 076-2505864
ingernerdrum@gmail.com

Läkeurytmi och Rytmaskmassage:

Elisabeth Norman 070-6577622
elisabeth.norman13@gmail.com

Konstterapi:

Ami Widahl 070-2218539
amiwidahl@gmail.com
www.amiwidahl.se
Facebook: Konstterapi & Hälsomålning

Läkare:

Beatrice Hallqvist, leg. läkare
specialist i allmänmedicin med antroposofisk inriktning

ANTROPOSOFOFISKA SÄLLSKAPET

**Medlems-
grupper**

Björkgruppen, Katrineholm
Yvonne Boukari,
yvonne.boukari@gmail.com

Brommagruppen, Stockholm
Nils Olof Dunkars, 08-25 87 06

Delsbgruppen, Delsbo
Matti Remes, matti@staffansgarden.com

Filosofgruppen, Järna
J.C. Lassen, [j.chr.lassen\(at\)hotmail.com](mailto:j.chr.lassen(at)hotmail.com),
070-799 22 20

Grundstensgruppen, Järna
Katarina Hausmann, tel. 08 55171595,
katarina.hausmann@telia.com, eller
Marie Haglund tel. 0156-14095

Jeanne d'Arcgruppen, Örebro
Rebekka Bergman, 019-23 34 46,
rebekkabergman@outlook.com

Johannes Bureusgruppen, Uppsala
Annika Asmussen, 070-11 44 073
[annika.asmussen\(at\)tele2.se](mailto:annika.asmussen(at)tele2.se),
Adja Asmussen, 076-631 40 41
[adja\(at\)tele2.se](mailto:adja(at)tele2.se)

Järngruppen, Järna
Artur Granstedt,
0158-33 075, artur.granstedt@jdb.se

Kalmargruppen, Kalmar
Hans Johannesson, 0480-360 10

Mariagruppen, Västerås
Kristina Mezéi, 021-804649

Mikaelgården, Järna
Dick Tibbling, 08-551 500 67

Norrköpingsgruppen
Maivor Forster, 011-39 28 87

Novalisgruppen, Järna
Kristian Holmberg, 08-551 719 30

Pestalozzigruppen, Järna
Elisabeth Chyle, 08-551 503 29

Rudolf Steinergruppen, Stockholm
Annika Stigdotter, 08-660 93 13

Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm
H. Osika, 08-551 505 10 el 08-551 505 93

Tavestaggruppen, Järna
Walter Druml, 08-551 742 61

Umeågruppen

Roland Karlsson, 090-300 61 070-546 00 61, rolandkarlsson01@tele2.se

Urielgruppen, Växjö

Daniel Ekman,
0470-636 96, 070-633 93 23

Välkommen till Filosofigruppen

Filosofigruppen, som håller möten kl. 18 var fjärde vecka i Malmstensrummet, Kulturhuset Ytterjärna, börja nu med "Goethes världsåskådning" översatt till svenska av Hermundur Eidsson. Låter det intressant? Vi möts 14/3, 11/4 och 9/5. Kom och delta i våra diskussioner! Översättningen kan fås som Word-dokument eller i utskrift. Efter Goethe planerar vi att arbeta med "Filosofins Gåtor", som f.n. bara finns på tyska, engelska och danska.

Har Du frågor kontakta J C Lassen, j.chr. lassen@hotmail.com eller smsa till 070 7992220.

Läs mer om grupperna på hemsidan: antroposofi.nu/ studie_arbetsgrupper

**Artiklar på hemsidan
Forum Antroposofi**

antroposofi.nu/forum

Följande texter finns publicerade på hemsidan för medlemstidningen:

- Om utgivningen av Rudolf Steiners samlade verk (GA, "Gesamtausgabe"), av Cato Schiøtz, tidigare publicerad i Antroposofi i Norge 2017.
- Att fylla 72 år - berättelser i anslutning till C Ritters artikel
- Om tregrening. Hans Möller.
- Frågor som gäller livet - Materialism, andlighet och social tregrening av Frans Carlgren.
- Om Kaj Skagens bok, "Morgen ved midnatt" av Ole Harald Dahl.
- Waldorf made in China, av Nana Goebel, ur Das Goetheanum nr 25-2015.
- Antroposofi som religion, av Johannes Kiersch, ur Das Goetheanum nr 6-2015.
- Flowforms - Unik hantverkskultur med betong och konststen i Järna.

Medlemssekretariat

i Kulturhuset i Ytterjärna
Mån 9-14, tis-fre 13-15
08-554 302 20
kontakt@antroposofi.nu

Medlemsavgiften
ordinarie 1200 kr, studerande 300 kr,
till Ekobanken 9700 132 745-1,
pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86
Autogiro, kontakta sekretariatet

Kalendarium på hemsidan
antroposofi.nu/kalender

Mejlutskick
Meddela oss din mejladress till:
kontakt@antroposofi.nu
så skickar vi dig löpande information

Bli medlem!
antroposofi.nu/blimedlem

Betala enkelt med Swish
Läs in denna qr-kod med Swish-appen i
din mobil!

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man under perioden 23 januari till 19 februari välkomnat 96 nya medlemmar. Och att 149 ej längre är medlemmar (utträden, tappade medlemmar och uppdaterade medlemslistor i landssällskapen) i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophie weltweit, nr 3, 2018.

Forum Antroposofi utges av Antroposofiska Sällskapet i Sverige. Varje skribent ansvarar själv för sitt material.

REDAKTIONSKRETS

Tobias Ossmark
Felix Nieriker
Göran Nilo
Bo Werner Eriksson
Joel Hallklint
Karen Swartz Larsson

REDAKTIONSRÅD

Karen Swartz Larsson,
kontaktperson i styrelsen.

GRAFISK FORM

Ritator

TRYCK

EKTAB (Eskilstunakurirens tryckeri) Ett ISO 14001-certifierat tryckeri som enbart använder vindproducerad el.

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller registrera på hemsida, 240 kr/år. Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86 Autogiro, kontakta sekretariatet

HEMSIDA

antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS

SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu
tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM

projektledare Joel Hallklint
e-post: kontakt@antroposofi.nu
tel 08-554 302 20
postadress: Forum Antroposofi,
pl 1800, 153 91 Järna
ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2018

Deadline för 2-2018 ca 30 maj.
För längre uppslag, vänligen anmäl i god tid innan deadline.

ANNONSERING

Helsida färg 4000 kr och del av sida till proportionerligt pris. För privatpersoner: radannonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd 315 mm, bredd 235 mm.

B

SVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

Arkivögonblick, nr 22

Psykologisk fysiologi

Föremål som blivit en självklar del av vår omgivning slutar vi att se. Det gäller det mesta som omger oss. Vi tar världen för given även om vi vid noggrannare rannsaking tvingas erkänna, att vi egentligen aldrig tagit oss tid att iaktta och begrunda vår närmaste omgivning. Vad är det som har hänt? Som barn var vi så nyfikna. Ingenting förblev oberört med alla medel som stod till vårt förfogande. Tänk hur många frågor ett barn kan ställa under en dag. Frågor som bottnar i upplevelser av det sedda, hörda, kända och dess gränser när de drabbar samman med språket och tänkandet. Barnets, låt oss säga ärliga, upplevelse av verklighetens gåtfullhet är dock för komplicerad för en vuxen. Vi förenklar, sammanfattar, låter oss inte störas av varats kraft som ständigt hotar att tillintetgöra all vår säkerhet, tar för givet, slutar ställa enkla frågor, vänder oss bort. Så kan det komma sig att vi lever i en tradition, i många fall i flera traditioner parallellt, som vi inte känner till och som vi inte kan stå still svars för.

Jag kommer att tänka på detta när jag står inför den här eurytmfiguren. Eurytmfiguren är en klassiker i den antroposofiska traditionen. Men vad handlar det egentligen om? Är det ett konstverk, ett design objekt, en instruktion? Just det här exemplaret som föreställer vokalen <A> hör till de allra första figurerna som skapades omkring 1922. Den är handmålad, troligen av Edith Maryon och skiljer sig från de figurer som senare, till färg och form starkt schematiserade kom att masstillverkas och spridas över världen. De drygt hundra figurerna från pionjäråren som vi känner till idag är allt annat än pedantiskt utförda. De utstrålar en självklarhet och fräckhet som de kanoniserade figurerna saknar.

Idén till eurytmfiguren uppkom på ett seminarium i samband med grundandet av första waldorfskolan i Stuttgart. Den 29 augusti 1919 föreslog Steiner en sorts terapi för barn som hade hämningar inför eurytmin. Han föreställde sig att man med hjälp av bilder med eurytmiska gester skulle kunna

inverka på barnen. Bilderna tänktes kunna motivera och i sig utveckla färdigheter. Drygt tre år senare, den 1 mars 1923, rekommenderade han waldorflärarna vid skolan att själva studera figurerna. Inte bara för att i allmänhet utveckla estetisk sensibilitet utan för att befatta sig med det han kallade en »psykologisk fysiologi«. Eurytmfigurerna tänktes alltså som en slags vägledning för att göra lärarna uppmärksammare och att utbilda färdigheter att läsa elevernas gradvisa inkarnation.

De första eurytmfigurerna skapades av Edith Maryon 1919. Små, tredimensionella tämligen naturalistiska statyetter föreställande de fem vokalerna skapades. Ett andra försök i relief påbörjades tidigast under sommaren 1920. Under vintern 1921- 22 övergick Maryon till tvådimensionella utkast. De första figurerna i tunn målade plywood kom till. Men fortfarande visade figurerna naturalistiska spår som ansiktsdrag och antydda händer. Det sista steget att lämna det figurativa helt bakom sig tog Steiner under juni- och julimånaderna 1922. I hans blyertsteckningar, eller kanske snarare ritningar, ser vi inte representationen av en människofigur som demonstrerar ett ljud som en vokal eller en konsonant. Fokus ligger på själva språkets byggstenar. Hur visar sig konsonanten <K> som gest? Varje figur är en kombination av de tre elementen: rörelse, känsla och karaktär som har olika uttryck och färger beroende på vilket ljud det rör sig om. Vokalen <A> som vi har framför oss här, gestaltar de tre elementen i rödlila, i en grönblå nyans och i en lätt röd ton.

Bild: Eurytmfigur, A (rörelse: rödlila, känsla: grönblå, karaktär: lätt rött). Förmodligen skapad av Edith Maryon omkring 1922-23 efter en förlaga av Rudolf Steiner. Omkring 50 av de ursprungliga eurytmfigurerna ställs ut i Goetheanum mars till juli 2018: «Bewegung, Gefühl, Charakter. Eurytmfiguren aus der Entstehungszeit von Edith Maryon und Rudolf Steiner». Samtidigt kommer ett nytt band inom Gesamtausgabe (GA K26b) ut med bilder och vägledande introducerande texter av Stefan Hasler, Martina Sam och Dino Wendtland.
Text: Johannes Nilo